

శ్రీవాసు దేవాయనమః.

నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యానము.

శ్రీసౌందర్యపయోజలాకరవరో ర్నిప్రోజ్వలంబత్రిదు । త్వాసో
ముఖ్యమునీంద్ర సేవితమమిత్రధ్వాంతనక్తాంతసం । భాసత్పాపమనార్య
దుర్లభము భీమారామదాసాత్మన । ద్వాసంబైతగుచన్న కేశవ పరబ్ర
హ్మంబుమమ్మేలుతన్ ॥

సీ॥ భువనజాతములున్న బాజ్జవానివరించి భువనజాతములుగీము
లుగమించి । కమలాంకసహజయై గౌరవంబువహించి కమలాంకయైక
శాగరిమగాంచి । ప్రద్యుమ్నుడనుతనూభవుకూర్చిగనిపెంచి ప్రద్యుమ్ను
గృహపాళి పదవినించి । జీవనాకరమందు చెన్నుమీరజనించి జీవనాకర
ములాశ్రితులకుంచి । ధాత్రిజెల్వారులేఖ కాంతామతల్లి । తల్లితల్లియ
శేషాత్తదాసకల్ప । వల్లిశ్రీరామదాసుసద్భవనసీమ । నుండుగాతసరిష్టా
ళిజెండుగాత॥

శా॥ సామేనంగల నన్నుజూడకయె శీర్షంబెక్కియున్నానటం ।
చామిన్నేటినిబల్కియవ్వలికి ద్రోయంగాళికాదేవియు । గ్రామర్షంబున
నర్ధచంద్రమిడి కేల్పత్తించెనాగకళిర । స్సీమకళిండవిధుండుగ్రాలదగు
మా శ్రీకంఠ సేవించెదన్ ॥

సీ॥ కమలోజ్వలంబైన కరతలస్థితిగాంచి ఘనసుషమావిభూతిని
వహించి । చిత్రకాగ్నిశిఖోల్లసితఫాలమునమించి ఖలనిశాచరపురంబు
లగలంచి । సరసగుణకదంబసంగతివర్తించి హలికాండవైభవంబవధనిం
చి । రత్నాకరకలాప రమ్యంబునెసగించి యచలశృంగారాలయతవసిం
చి । సంతతంబుశివాభిఖ్య సంగ్రహించి । నిరుపమంబైన యభ్రవేశిని
భరించి । మగనివడువుననెగడెడి నగతనూజ । భూరిసంపదలిడి మమ్ము
బోచుగాతా॥

ఉ॥ తాసిరిలోగిటంగలిగి దైవతకోటికి మేటియైవచః॥ కేసరిమధ్య
కాన్యములు కేళిగృహంబులు జేసియధ్వర । గ్రాసులుమెచ్చనిక్కపుజ
గంబునుఖంబుగ నేలుచున్న భా । పాసఖుడాయురున్న తు లొసంగుతమా
కనిశంబుకూరిమి॥

మ॥ కవులశ్రాంతముగొల్వమించిభువనఖ్యాతిన్విడంబించియూ॥
ర్తివితానంబుధరించి కచ్చపిఘనశ్రీలస్త్రిన ర్తించిభూ । ర్యవదాతప్రభ
లన్వహించివర శబ్దాభోగతల్ గాంచిన । చ్చివయాదివ్య సరస్వతీమణిర
సశ్రేణుల్ ప్రసాదించుత॥

చ॥ కరదళితాభ్రధున్యరువి కాసరోజుడుభక్తకుంజరో । త్కర
మరగహ్వరీజుడు జగన్నయనోద్వలతేజుడున్నమ । త్సరసకళాజితాజుడు
రసారధునగ్రతనూజుడ౯శ్రేయో । మరుదపసారితాచల సమాజుడుమా
జుడుమమ్ముబ్రోవుత॥

సీ॥ అమితరాగప్రకర్షాభిరామైక సుగ్రీవుడైయవిత సుగ్రీవుడ
య్యో । ధీరకేసర్యంబు నారమణ్యగ్రకుమారుడై సత్వకుమారుడయ్యో॥
పదనఖదళితశుంభత్సు వేలాహ్వయాగారుడై న తహృదాగారుడయ్యో॥
రామాస్యపూర్ణతా రారాట్చకోరాయి తాత్సుడైదోర్నిర్జితాత్సుడయ్యో॥
నైవ్వడాతండు మత్కృతాహీనకావ్య । హారఘటితామలినశబ్దవారమా
క్తి । కుండువిజ్ఞానధుత సనకుండువాయు । పుత్రకుండు సిరులమమ్ము
బ్రోచుగాత॥

చ॥ రవిశశిభూజసౌమ్య మరరాట్సుచివాసురదేశికార్కిరా॥ హు
వులునుగేతువు౯బదునొ కండగురాసినెసంగుసౌఖ్యమీ॥ నవకృతియత్ను
కారి కధునాతననత్కవిరాజకల్పక । ద్రువునకురామదాసునకు రూఢి
గనిత్తురు గాతకూరిమి॥

గీ॥ మానితాద్వైతదంభ భర్తంబుదుర్త్త॥ తాంధకారవిరోచరం
బై నభాను । మూర్తికయైతోచిదానినిమ్ముగ వెలుంగ । గరపిచెలువొందు
శంకర గురుభజింతు॥

గీ॥ వేదములకన్నిటికి భాష్యవిరచనంబు । జేసినిజకీర్తలాశలజే

ర్చిక్వాలు । కాలమాధవయతిని నిక్కముగగొల్తు । నిరుపమంబుగనీక్మ ।
తి నెగడుకొరకు॥

శా॥ తానద్వైతసరోరుహకరము మాద్యదాన వాంశోదితా
ర్యానీకచ్ఛల కాసరచ్ఛటలచే నత్యాకులంబై చనం । గానచ్ఛస్థితిధీమ్మ
షాకతకయోగశ్రీ నసంగించెల । క్షీనారాయణుడమ్మహాయతివిభుంగీ ర్తిం
తుశ్రేయోర్ధినై ॥

క॥ కొలుతున్నదురువిద్యా । లలితలహర్యార్థిమాలి లసితవివ
శ్చి । జలరుహహేళిజ్ఞానక । పిలశౌరికపాటిబండ పిచ్చయనూరిక॥

శా॥ ధీమంతున్ స్వరణీకృతామితమహా దేవాభిధానుంగళా । శ్రీ
మంతున్ స్వరమందపాటికులజ్ఞా శిష్యచ్ఛటాకల్పును । క్షేమురిగూపతటా
కసృష్టి పరమేష్టింజానకీరామునం । ధామృత్యుంజయు మత్సఖున్ దల
తు శబ్దశ్రేణికాసిద్ధికిన్ ॥

మ॥ పరమానందసుధాసరిల్లహారికా పాణింధమాంచత్కవి త్వ
రమాకల్పితమైధిలీశ్వర చరిత్రచ్ఛద్మన ప్రచ్ఛదాం । తరనిర్యాతయశస్సి
తాభ్రనురజః సంతానపేటీభవ । త్సరసీజాతభవాండునాకుభవు నాత్మం
గూర్చి నేవించెదన్ ॥

ఉ॥ మోములునాల్గులేని బిసవుష్పభవుండుద్విబాహుడౌరమా ।
ధాముడునేత్రయుగ్మ గిరిధన్వియనందగు బాదరాయణ । స్వామివసిష్ట
నప్తనల శక్తినుపాత్రుబరాశరాత్మజ । గ్రామణిశ్రీశుకార్య గురుగాఢ
తపోనిధినాశ్రయించెదన్ ॥

మ॥ భవభూతింజయదేవు బిల్వణకవి న్బాణున్ కయూరాభిదున్
శివభద్రదాహ్వయు భట్టహర్షగుణ రాశిన్ గాళిదాసాఖ్యభా । రవిమా
ఘున్నమదంతుమల్లుణుని ధారానాధుదండీబుధ । స్తవసుంధర్తనుధీ
మణిందలతు నాత్మంగావ్యసంసిద్ధికిన్ ॥

గీ॥ సౌరభాషనలరు భారతరామాయ । ణములుదెల్లొనర్చిను
మహితమగు । కీర్తి నటికిగొండ్లిగీములాశలుజేసి । నట్టికవులదలతు నధి
కభక్తి॥

చ॥ చదివినహాయనంబులు బ్రసంగవశంబున బల్కుటిం తెబెరి
పొదవినవిద్యదెల్పురు క్రియోన్నతిబారములై నపద్యముల్ । వదురుదుర
ర్థయుక్తముగ వాడికలేనివిజెప్పలేరహో! పెదవిమలంతురార్యకృతిబృం
దముగనైనీచకాకవుల్॥

ఉ॥ డగ్గరియున్న నాడగగడంగరుజచ్చినయట్లుదవ్వనం । బగ్గెలు
జెప్పుకుందురల పట్టునధీరుడుదారసిల్లినన్ । సిగ్గునబారజూచెదరి సీయ
లసీచులనుచ్చరింపస! మృగ్గురుభక్తిశాలికిమహాకవిమాళికిరోతగాదొకో॥

గీ॥ ఈకరణినిష్టదేవతానీకములను । వరమతాచార్యులను కళా
గురునిసఖుని । సంస్కృతకవిప్రభులనాంధ్రసత్కవులను । నుతులుగావిం
చికుకవిధిక్రతులుసలిపి॥

క॥ కృతినెక్కటి నిర్మింపన్ । మతిదలచియు నెల్లమందమారా
రిపద । ద్వితయంబుగొల్చిక్రమ్మరి । కుతుపసమయముననుగంటిగుడిపూ
డితగన్॥

గీ॥ అవనిగుడిపూడి వెంకటప్పయ్యధీరు । డంగజాకారు డతులవి
ద్యావిచారు । డామహోదారునింటికే నరుగ్రబేము । నెరపిబంధుప్రియ
మునమన్నించినిల్పె॥

గీ॥ నిల్పిసరసాన్నమునతుష్టి నెరపినన్ను । గూర్చుకొనివెంకట
ప్పయ్యకోవిదుండు । బ్రేమభీమాన్వయుడగు శ్రీరామదాసు । నింటికే
తేరగూర్చివహించియతడు॥

క॥ మమ్మున్నతాసనములహి । తమ్ముగగూర్చుండబెట్టిదాశరథిచ
రి । త్రమ్మాకర్ణించుచు । మోదమూరగనుండ కొంతదడవరిగినచో॥

మ॥ స్థిరకీర్తిదూరగాన్వయున్ సుగుణకంధిన్ దక్షిణామూర్తిన్
స । త్కరుణాలబ్ధకవిత్వనిర్మితబహుగ్రంథోత్కరున్ సండితా । భరణుం
వేంకటకవ్యధీశ్వరుమహా పల్యంకికోధ్భాసితున్ । సరసున్ నన్గని పల్కె
ధూర్జటిజటా సందీప్తగంగార్భటిన్॥

ఉ॥ భారతమందు పంచదశపర్వములందెనుగించినట్టిధీ । సారుడు

దిక్కనాధ్వరి రసాస్థలినెవ్వనిగోత్రసంభవుం । డై రహికెక్కెగౌతమ మ
హామునిగోత్రపవిత్రుడెవ్వడా । ధీరుడువేంకటప్పయ సుధీమణి మత్సఖు
డా టెరుంగ వే॥

చ॥ నయనిధితీర్థయాత్రలు ఘనంబుగనీగుడిపూడివెంకట! ప్పయ
జతబాయ కేమునునిజాంగనతోనొనరించినాడని । శ్చయముగనన్నియుం
గలుషసంఘహరంబులెదైనగంగయా । రయనధికంబటండ్రు సుకరంబు
గ్రవాయుమునత్కథాస్థితల్ ॥

ఉ॥ నాకులజాతవీరులిటు నాకులచేరకయుండిరంచుము! న్నాకు
లుడై భగీరథుడ నాకులవృత్తి దపంబొనర్పమీ । నాకరతూణుదేపగిది
నాకధునింగొనె నెట్లుదానిదా । నాకకుదెచ్చిమానితగ నాకలిదీర్చుకొ
నెవచింపుమీ॥

క॥ గుడిచెర్వుదోపుగొడుకున్ । గడిమిద్విజస్థాపనంబు గనకము
ధరయందెడుటయునుకబ్బమెన్నం । బడుసంతతులనగదెరవువట్టెదివికిన్॥

ఉ॥ అందొకకావ్యమొప్పు నఖిలావనిలో దిరమైయటంచుము ।
న్నందరుజెప్పవింటి సుగుణాకరదాని సృజించియిందుజె । న్నెందెడునె
న్నకేశవు మహారగశాయినిభర్తజేసియా । నందముజెందజేయుమధు
నాతనపండిత మానసాళికిన్॥

క॥ అనిచీనాంబరములుమం । డనహారాశ్వములనిచ్చినం జేకొని
స । య్యననేతత్కావ్యప్రే! రణకార్యస్వయమువరుసప్రవాయగడగితిన్॥

సీ॥ శకటక్షపాటోగ్ర శార్వరారుణమూర్తిన్ హలకులిగొడిచే
ఖానువతిన్ కాళియఘణిఘణాగ్రవిహారతత్పరంబార్వహృద్యేహదీపాంకురం
బు । నతలేఖమకుటరత్నప్రభాకలితంబు లక్ష్మీకరోదరలాలితంబు! జటు
లారిరూప యుక్కటకాభిరామంబు భాగవతార్చనాప్రౌఢిమంబు! పత్ర
రధరాజవాహను పడజలజము । బుట్టిరచ్చోటఖల కులాంభోధికుంభ ।
జాతులజరాపగావరజాతులగుచు! శూద్రవిభులుయశోజితశూద్రవిభులు॥

గీ॥ అందునాలుగుతెగలుగా నతిశయిల్లె । వెలమలనకమ్మలనరె

డ్డివీగులనగ । తెలగలనగనువీరిలో తెలగవారు । ప్రబలిరువ్వీస్థల్లిని శివ
భక్తులగుదు॥

క॥ శివునకుమహానటాహ్వయ । ముపుటనుతద్భక్తులీ మహామ
హులై గౌరవ మొందుటపదవృద్ధి । దవిలిమహానాటివారనగ వెలసిరిలన్ ॥

గీ॥ తన్నహానాటిశబ్దతద్భవముగాదె । యిపుడుమహానాడననాం
ద్రవిపులయందు । జెల్లెవీరికికకుబంత సింధురోరు । దంతనిభకీతిన్ నెసగి
రిధరణివీరు॥

క॥ ఈతెగలోజనియించెన్ । శీతగిరీందూరగేశశివసీరిబలా । రా
తిగజాభయశముబెం । పైతగవెంకయ్యసత్కులాకల్పంబై ॥

సీ॥ దర్పనిరంకుశోద్య ద్వైరిశరధికిబాడ బంబెవ్వానివేడబంబు ।
సమధికామలయ శశ్శాల్యంకురాళికి విత్తనంబెవ్వానిపెత్తనంబు । భూ
మీసురులకుచింతామణీమందార రూపకంబెవ్వాని ప్రాపకంబు । నృప
సభాజనరంజ నీభూతకల్యాణ సూచకంబెవ్వాని వాచకంబు । భళిరయ
తడువిరాజిల్లెభవ్యనుకృత సారతటినీకృపీటనంబొలితాఖి । లాత్తకులపూ
ర్వపూరుషోగ్రాఘకర్ద । మాళిభీమాన్వయుడు వేంకయాభిధుండు॥

క॥ ఆభీమావెంకయ్యమ । హాభీమాయోధనాగ తారిజయుని
సంధాభీమానుజనజజా । యాభీమాభయశురామయాఖ్యునిగనియెన్ ॥

సీ॥ వరకవిరాగః వనమిచ్చి ధాత్రినుత్కటకీతినిల్పినఘనుడితం
డు । వరమహాబలము లెప్పాటపైనడరిన దెరలనిసద్గోత్ర వరుడితండు ।
ధీరచక్రములకెంతేరల్కినిడి ప్రశస్తముగన్నలోకబాంధవుడితండు । కచ్చ
పమకరశంఖము ఖనిధానాతిశయుడైన సర్వజ్ఞసఖుడితండు । భూరికళలనె
సగుమహాభోగియీత । డనుచుదన్నఖిలార్యాళు లభినుతింప । నలరెభీ
మాన్వయుడురామయాభిధుండు । మిత్రహృదయాంబుజములకు మిత్రు
డగుచు॥

క॥ సచ్చరితుడురామయవేం । కచ్చమ్మనుగొనియెమున్ను గరుడ
ధ్వజుడా । సచ్చవిలుతుగన్నమనువి - యచ్చరతతిమెచ్చబెండ్లియయిన
విధమునన్ ॥

మ॥ పతికారంభవనీపకానకుల కన్వప్తమశాఖోత్తమం । బ
తిధిశ్రేణుల కన్న పూర్ణస్వవయస్యా నీరజాస్వాళికం । చితయాగాశనధే
నురత్నమగుచుం జెల్పొందెనారారయీ । ఊతివేంకచ్చమచర్యలూహ
నలుపఁ స్త్రీమాత్రశక్యంబులే॥

క॥ వేంకచ్చమరామయకుమ్మ । గాంకాభయశుండు పుల్లయా
ఖ్యదోదవెని । ప్పంకయగుశచికిహరికక । లంకుండుజయంతుడుజ్వలత
బాడముగతి॥

సీ॥ చేయించినాడునిశ్చింతతోబెండ్లిండ్లు వడుగులుబాహ్మణవా
తములకు । పూయించినాడు దిక్పూర్ణేందుముఖులకు ఘనయశఃపాటీరక
ర్దమంబు । వాయించినాడుచెంపలువీల దోరగ్రములుసాచి నీచారిపుం
జములను । కోయించినాడతిక్రూరపాటచ్చర ప్రాణిచ్చటలనంటబట్టిజా
ట్లు । భళిగసాధారణుండెజంభరిపునదృశ । వైభవాధ్యుండు భీమాన్వ
వాయజలని । ధానజైవాత్మకుండుమంధానశిఖరి । ధైర్యకలితుండుపుల్ల
య్యధార్మికుండు॥

క॥ భీమాపుల్లయధీరుడు । బ్రేమశ్రీకోటమాంబ ప్రియగాగొ
నియె॥ రామప్రభుడామిధిలా । స్వామిసుతంగైకొనినయశంబేపార॥

సీ॥ విభుడుగోపించంగ వెరచుటింతియెగాదు కనరూనదేనాడు
బెనిమిటియెడచుట్టలతప్పులెంచుటలెడుంగమియెకాదమర ధేనువుబాం
ధవాళికెల్ల । మార్గణశ్రేణుల మనుచుటింతియెకాదు వేమారుచనుదే
రవిసువుకొనదు । ప్రాణనాయకసుహృత్పటలిబ్రోచుటయె కాదాత్తసో
దరులయట్లాదరించు । భళిరయీనాతికుద్దిజెప్పగగలారె । సతులుముగ్ధో
కములుననిజనులువొగడ । నలరెభీమాన్వయుడగుపుల్లయ్యబోటి । వా
జ్ఞుడనఘోటికోటమాంబావధూటి॥

క॥ పుల్లయ్యకుకోటమకుజ । గల్లలితశ్లోకమల్లికాసుమహాలా
తల్లజయుతదిక్ప్రీధ । మ్మిల్లుండగురామదాసుమెరసెనుతుడై॥

సీ॥ గంతువైచెడి కురంగమురెండు ఖండముల్గాజిచ్చి సెలనార్చు
కొశలంబు । నాముతేనుగనుగ్రొవ్వారకేల్వట్టి గీపెట్టింపజాలినభీమబల

ము । పైవిహంగముగుంటి బారుచేవడిచుక్క దెగిపడ్డగతి నేయుమగతనం
బు । పొదనున్న పులినిబిట్టదలించియెదురేగి కరుకుబాకునగుమ్ముగడును
తనము । తన కెకలదంచుశూరబృందములుమెచ్చ । ప్రబలెభీమాన్వవా
యవారాశిపూర్ణ । శరజవిమతుండుహృద్గతనరహితుండు । దానవిజితఘ
నుడురామదాసఘనుడు॥

సీ॥ వసుధశల్యములెన్ని వ్రాల్చుకున్ననుదధీచి నిదానమునకె
ట్లుజెప్పవచ్చు । స్థాణువుదలప్రీల దానెంతకొట్టిన పార్థుడెట్లుగుబలప్రథకు
దీటు । భంగసంహతిపెన్గ బడియెట్లారలినశరధివచ్చునేగ భీరతకుసాటి ।
చుక్కవాలనకమిన్నెక్కినిక్కినినిశాధవు డెట్లుకీర్తికెకిసవతువచ్చు । నను
చువిద్యత్కవిశ్రేణులభినుతింప । నలరెభీమాభిజనమహోద్యానపారిజా
తుడనవరతా పారిజాతుడర్ధి । దైన్యహాననుండు శ్రీరామదాసఘనుడు॥

గీ॥ శ్రీమహాలక్ష్మమనుమున్నరిగ్రహించిపిదపహానుమాయమాం
బను బెండ్లియాడి । ప్రధితసౌఖ్యనిరంతరోద్భాసియగుచు । తేజరితెరా
మదాసుపృథ్వీతలమున॥

సీ॥ అవిముక్తముఖ్యపుణ్యక్షేత్రములు ప్రాణవిభుతోడ గూడిసే
వించెగూర్చి । నఖిలపురాణేతి హాసంబులసనాధయై పండితాళీచేనాల
కించె । సరసవిశ్రాణనచ్చలపయోదామృత శ్రీలవనీపనీపాళిమనిచె । న
విరతాభీష్టమృష్టాన్నంబుల నెసంగికలచుట్టములనెల్ల గారవించె । నౌర
యాయమ్మజేజేలయూరు వీడి నెలతయైకాలుచింతామణియెయటంచు!
తజ్జులెన్న నెగడె రామదాసుహృజ్జలరుహరోలంబశ్రీమహాలక్ష్మమాంబ॥

ఉ॥ శారదవాక్యసంపదకు సత్యవరాకృతి కార్యశత్రుసం । హా
రపటిష్ఠతావిధిక యవ్యవహారతకబ్జగేహవి । స్ఫారపతివ్రతోన్నతిః వా
ర్ధిపటాత జయూవికాసుర । త్సూరుహశాఖయకారహానుమాయమ నెన్న
వశంబెయేరికి॥

గీ॥ రామదాసధీర రత్నంబునకుకుమూ । రకుడుకోటయాఖ్యుడ
కలుషుండు । ప్రబలెహీరహారపారదడిండిర । సదృశకీర్తియగుచుజగతి
యందు॥

(2)

నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యానము.

9

క॥ ఈకోటయ్యకులాంగన । పాకారినతీసమాన ప్రబరమణ
మాం । బాకాంతమార్గణులకుమ । హాకల్పకనల్లినాగనార్యులుమెచ్చె॥

గీ॥ ధాత్రిహనుమాయమకురామదాసునకును । గలిగిరికుమా
రపరులువేంకయసమాహ్వా । యుండమరియుమార్కండేయుడు భయ
వంశ । పావనుడగుకుచేలుడుభవ్యగుణుడు॥

సీ॥ తండ్రియాశ్రీరామదాసుగంగాస్నాన సుకృతఫలంబువిన్ను
రణుగుచు । సర్వంసహాసుర సముదాయభావు కాశీర్వచనాశ్రిప్రసిద్ధ
మగుచు । నిలవేలుపులకృపావిలసనంబులు సముద్దామప్రభావకందంబు
లగుచు । ప్రాంచితైకాదశస్థానచరన్నవగ్రహ దృష్టివతతంబుకరమెనగు
చు । వేంకయ్యాఖ్యమార్కండేయువిశదమూర్తి । యగుకుచేలునిబ్రో
చుతనవనియందు । పార్వతీపరమేశ్వరుల్ భార్గవీవి । ధులునుబ్రహ్మవిధు
లుగాతురలఘుకరుణ॥

సీ॥ పాలమున్నీటిలోపలితోలుంకులమీద చిలువరాపాన్పుస్సెజ
లజనయను । డెందాకనసియించు నందాకభీమాన్వవాయ పాధోరాశి
పర్వచంద్రు । డగురామదాసు కీర్త్యంగనామణితోడ నతనివంగడపునా
రందరుండు । రలచెన్న కేశపునలఘుదయారసంబున నీప్రబంధంబుభూత
లమున । నార్యవణితమైధాత్రినలరుగాత । రాజతాపనుడగు భగీరథు
నిచర్యలాలకించినవారికినజరవాహి । నీజలస్నానపుణ్యంబు నెగడుగాత॥
ప్రళయాబ్ధినిర్తగ్నభయమూడ్చితనలో జగమునమార్కండేయు గానెనె
వ్వ । డనికిడార్కొనినయజ్ఞునునకువిశ్వరూప శ్రీనిజూపినపరుడెవండును
రరాజలిగిబిట్టుగురియించురావాన కచలమెత్తిననిర్తలాత్తుడెవడు । వత్స
గోపార్భకానశిగొన్న ధాతకు మహిమజూపినభక్తమాన్యుడెవడు । ప్ర
తులబుట్టినదైతేదాపతులజంపి । తత్రసమున నెవడుగోత్ర నెనగించె నది
గుశ్రీ చెన్న కేశపుడామహాను । భాపునలచిననిష్టార్థపలములరుదే॥

క॥ వీనంవిధచర్యునకు । నేవితనురవర్యునకు నసితనూర్యు
కు । పావనకార్యునకజర । గ్రావశ్రీధైర్యునకు జగద్ధర్యునకు॥౧॥

సరసిజభవాండకోటర । భరితయశఃశమిత శశ్యుపర్యంతునకు॥

వరశీర్షనహస్రాహీ శ్వరపృథుభోగాంతరాళ పర్యంకునకుఁ॥ ౨॥

కోవిదసన్నతపదరా । జీవునకుఁ యాతుధానజీవోగ్రననీ । దా
పునసుచెన్నకేశవ । దేవునకుఁ నిష్కళంక దృఢభావునకుఁ॥ 3॥

రాసోల్లాసునకునుత । వ్యాసునకుఁ శాతకుంభవాసునకునిరా ।
యాసునకుఁ గుడిప్రాజిని । వాసునకుఁ రక్షితాత్మపదదాసునకుఁ॥ ౪॥

శౌరికినమస్తజగదా । ధారికిరేవటరధాంగధారికివరభీ । మారా
మదానహృదయవి । హారికిమలాచ్ఛచిత్తహారికిహారికి॥ ౫॥

వరజకకసూక్ష్మగోత్రా । కరవిశ్రుతరామదాసకరకృతపూజా ।
భరణునకుఁ శరణాగత । భరణునకుఁ భక్త్యోగ భవతరణునకుఁ॥ ౬॥

శృట్టినికంఠంబునానిసంబధ । మేనుగామించినిచుపింతునిపుడువిను
ము । చెన్నకేశవదేవునిపక్కభావ । వినునమావారకలుపనసికుతార॥

ఉ: శ్రీమృదువిరుదంఘ్రిన పరీతధరానసానంబునజ్జన । స్తోమవి
పల్కనంబులును శుక్కునసేదసానంబుభూరిని । స్తోమహితపిఁకభావజ
జాతపరశ్చరణంబుదగ్గిరికా । నైమిరణాదుప్రణ్యాగహనంబుజహత్ము
భావంబునానిసంబధ॥

సీ: శౌతంబునకునోతునోకంబునకుంపుగ కాకంబునకుపైకపాక
మూలకు । కోకంబులకునబాసికంబులకును శౌభేకంబులకుదందశూకముల
కు । కోలంబులకును శౌద్ధాలంబులకు సింహజాలంబులకును శుండా
ములకు । ముకిరంబులకు తేరునికరంబులకు భూరిశేకురంబులకు బకప్రక
రములకు । శ్వేనములకు గపోతనంతానములకు । వీశులకు మర్తదపుదు
న్నపోతులకును । సహజనైరంబుదూరమై యహరహంబు । మహితమ
య్యెతదాశ్రమమహిమజేసి॥

ఉ॥ అచ్చటద్వాదశాబ్దమితమైనుతమైతి నెవంగునధ్వరం । బ
చ్చుగ శౌనకాదికమహాషిక సమూహములాచరింపగా । వచ్చెకధారధో
త్కృమణపర్తనసూతాడుసూతుడట్టిపె । నచ్చకొసంగిరక్కధకరాజున
కర్పలు దద్వరీశ్వరుల్॥

క॥ ఈవిధమునశౌనకముఖి । కోవిదులుచితార్చనలిసి గుణగణ
ములనెం । తేదాసిగన్నవ్యాసాం । తేచాసింబల్కి రక్షతినుహితములై ।

ఉ॥ సూతమనోనుషక్త సరసూతభవద్వదనాంబుబాహి । ర్యా
తకధాతరంగిణిపుగాతన పూసుపకీర్తెణ్ఢేననం । ఘోసమేతయైకేనణగ
ర్తములంబడిసాగినిండెవి । ఖ్యాతమదాత్తదంభసలిలాయశముల్ జగద
ద్భుతంబుగన్ ॥

క॥ మునుజెప్పినట్టియుతిఁగ । సనికాయముబాలదేకొ సరబోతుని
మీ । రసకును హరిభక్తకథల్ । విచితనివిబాసంగెనన్న వట్టిగఁగఁడె ।

చ॥ హరిసుతయైచెలంగిననురాకగనేగిరికా భక్తిప్రీతికా । బరపెభ
గీరధుండతని వారినివారిని హజనా పిత । బ్బరిదిగనాగనుపె నింతొక
మునాకముజేరజహ్నుడే । సరణినిమ్రంగివిడె వృశనంగ హగగనుచెప్పు
మంతయున్ ॥

ఉ॥ నానిరౌచుమామకాడి వినమృత గో వచియిలచెనోయనిం ।
ద్రావళులొకరియొకరిగ నట్టకధిగ్గావేష్టిపారెన్ । ప్రేమభవేత్తనోత్కరము
చేననుపెద్దగజేసివిండురిం । తేవియభేదమలత్త నునడజవాక్యములాను
కైవడిన్ ॥

క॥ రాజసింహుగుభగీరథ । భూజానిచరిత్రచెప్పి భువనోన్నతి
గా । నాజన్మమధస్యంబై । తేజులగ జేయుకామధీమజులారా ।

క॥ అనిరుజివిగజముఘాజాం । గవలకుబణున్నిసక్కె గ్రన్తముకలు
నాం । తనటన్నిటలాత్మశిరోం । గణతటినచలులభ గిఘటితార్థములన్ ॥

మ॥ ఆమితప్రేమనివధ్యసావ గనుడాశ్వానోకఘోరాశనో । ద్వ
మభాస్వద్రగరధ్వకేతు పటపర్యద్యాతజాహోద్భుతో । ర్వమంద్యచనతీత
రంగసలిల వ్యాప్తేంద్రపూర్తధ్వమ । ర్విమతామోధ్యయమోధ్యహ
త్ప సకలోర్వినాయకారాధ్యమై ॥

మ॥ ననుసరక్షణజేసితీవుమునులో నన్నిల్పినిన్నట్లుజే । కొని
గావందగునంచుదార్కొను మహాకూపారమోనాగనా । గసివాసాతిగ

భీరభేయమలరెక గన్పట్టెదన్తద్యగో । త్రనుజక్రకాగము భంగిసాలముశి
ఖాగ్రస్పృగ్విధాత్రండమై॥

మ॥ రవళించుంబురిపైజయానకమునా ప్రాసాదసద్గోపురాగ్ర
వసత్కృత్రిమమూర్తిహాస్తిరిపురె ఖాదర్శనోద్యత్సము । ద్భవహృత్తత్స
రరాశిమధ్యగతమా తంగాదిదుర్వారభై । రవఃస్థాదమిషాభ్రధన్యరు
ఝరీరంగ త్రరంగార్భటుల్ ॥

ఉ॥ రావెఘ్నతాచి రంభ బుధరంఃనిహేమ కుమారిభూరిహా ।
ర్యానధినీవిధిన్నిలుచు టందమెదన్యశరీరశూరయ । జ్వానళిడాసెనింద్రవ
భకాటకుబోదరియయ్యెనంచునా । ప్తావనిభృత్కుచాళియను నక్కడి
కాంచనపుత్రికాతత్త్వి॥

సీ॥ కలశార్ణవోమికా వశులంచుజలశాయి యోగనిద్రానక్తి
కుత్సహింప । మగనిచేసెలవంది నగజాతతనపుటినిల్లిడయనిప్రేమనేగుదే
ర । కలధౌతగిరిశృంగములుగాదలచి విహారముసల్ప మేడినీరధుడుడాయ ।
బృహదభినిమ్న గాలహరులంచని జహ్నుడనుమానివివృతాస్యుడగుచు
జేర । నలరెకనచితవేధోండతలనులైః । పృథుతకోత్సేధ సాధనగ్దేధ
హీర । మాడలమయూరేఖాసమగ్రరుచిర ॥ శుచిరుచిప్రచయంబుల
చోటబలస॥

ఉ॥ సారఫలచ్ఛదోష్కర నిశాంతములంద్విజపాళికెల్లన । త్కా
రమొర్చి భీరసహకారత దుల్బనిబొల్చునుండకా । సారఫలచ్ఛదోష్కర
రనిశా తలల్యాజపాళికెల్ల । సత్కారమొనర్చిధీర సహకారతదుల్బని
బొల్చునబలమే॥

మ॥ కలఘ్నకళానివాదమైన యంగగుమారునిచేతనోడెచు । న్న
లచరానందకెట్టి చతురాస్య కరిష్టము లిచ్చుదాజగ । త్తలకన్వదర్ప
నంబులుబుధుడతడెట్టి బుధుండటంచుని । చ్చువిహసించుచుండ సుర
సాసానమునుదత్పురంబునక॥

మ॥ మతివిద్యాజితజీవశేషులగుచుకా య్మొవెల్తురేకానిదు । గ్గతి
గాకెల్లుదుజీవశేషులురు శౌర్యశ్లోకరేఖాప్రధో । న్నతిధిక్కార్యవిరాజ

మామీలగుచున్ వతికొంటురేకానినం । తతమున్గారవిరాజమానులు బు
రాంతర్వాసరాజాగ్రణుల్ ॥

ఉ॥ శ్రీశీరవై చెలంగు నిజజీవనమెన్నడుగోలుపోయిదో । పాకరు
రాకకుబ్బరిడ రన్యలకె త్తరిచేదుభూమిభృ । నై కముముంచ రవ్వలవ
హించరు భంగకదంబకంబుర । త్నాకరులయ్యజిత్రమున నప్పరినుండు
వణిక్కిళామణుల్ ॥

ఉ॥ కోరిననీరెరాశిగలకోడెను వేలుపులొక్కగోపతికా । ధీరత
నీడయాపశుపతింగనివేడినరెంటిగట్టదో । శ్రీరమమచ్చికున్ని ఫలసిద్ధినహిం
వక రాముడూరునే । రూరకవ్రయ్యజాల్గొనుట యొప్పునెయందురుశూ
ద్రులప్పరికా ॥

చ॥ రవిరథరథ్యరశ్మిఫణి రాజిమృణాలములంచునుండము । బ్రివి
కెగనెత్తులై లవిత తిందిలకించిప్రతీభశంకచే । దవిలిరదములందొకపుదా
రుణ ఘంకృతులందిశావశా । ధననమితింగలంచునుదదంతి కదంబకమ
ప్పరంబునకా ॥

సీ॥ ధారాధరములయ్యు ధాత్రిజరించుచె తిరినిమిత్రావరోధము
వలుపవు । కాండంబులయ్యు నిక్కముగనిజారోహ శుష్కంబునభివృద్ధిజొ
న్పుచుండు । హంసంబులయ్యుదా మనిశంబుమాన సాత్రికమగ్రీలచేది
పురుచుండు । గంధర్వతలులయ్యు గడువిమానంబునహింపనిధాటిచే బెం
పుజెందు । దిరుగడుపరదుగాఢ ధప్రదేశమెనసి । హరికులంబయ్యుననిబు
ధులరిదినుండ । తేజరిల్లెనారట్టకాంభోజయవన । సింధుజములై ననప్పు
రీసైంధవములు ॥

క॥ సగరుడువిక్రమనిజిత । సగరుడునిజదోర్నిరస్తసాహస్రీఫ
ణా । సగరుడుసత్వరమోల్లా । సగరుడుడానగరిబెంపె సగబాలించుకా ॥

సీ॥ తనకీర్తి నటికిను తమరసజ్ఞాంత రంగములు విఖ్యాతంగము
లుగాగ । తనశౌర్యరవికమిత్రచ్చటామద వికారములు ఘోరాంధకా
శములుగాగ । తననిర్వపణకల్యమునకుసూరీంద్ర చక్రములనారతముచ

క్రములుగాగ । తనకళాకాసారమునకు నిర్మలభావ కవులునిర్మలభావక
వులుగాక । బరగెనిజమ్మదు పదయుగభరితశరధి । పరిధిగతవిశ్వధరణీ
విభాసిరాజ । శేఖరశిరోగ్రమకుట నిచితబహూరు । తరమణివిభుండుస
గరగోత్రావిభుండు॥

క॥ అతనికిగలారుదంచిత । మతులుసతులుగేశినీసుమతులిర్వురు
న । న్నుతచతురాలాపసర । స్వతులుగళావసతులనఘచరితజితసతుల్ ॥

క॥ క్రూరకృపాణోరువిభా । భారోద్ధాధాంధకారపటలాంధభూ
తారియయిసార్వభౌముం । డైరనబాలించెసగుడాద్యులువైగడన్ ॥

సీ॥ గండములైశ్శౌంతికప్రదేశములందు దుష్కిర్తిపల్యలస్తామ
మందు । గాఢవిసారముల్లాసారతతులందు మధుపసంకులము సుమంబు
లందు । కఠినంబుకలకంఠ కంఠీకుచములందు లేమిలేమలమధ్య సీమలం
దు । పల్లవ్రొల్లానంబు పాదపావళులందు యతిభంగములుకుకావ్యంబు
లందు । కుటిలవర్తనసతులముంగురులయందు । చంచలతకామినీదృగం
చలములందు । గానికానంగరావునగరమహీవి భుండుదాజక్రవర్తియై
యుండునాడు॥

ఉ॥ హైహయతాళజంఘముఖరాహితరాహుతపర్వతాంబుము ।
గ్వహకుడై నయాసగరపాధిపునీతివధూటివిశ్వస్య । డ్దేహీనినవ్విసా
రకరిరాట్ ప్రవరుంగనికాలుద్రవ్విస్వ । ర్వాహినిగ్రొప్పుజివ్వికడు రాజతె
సర్వదిగంతవీధులన్ ॥

గీ॥ ఇటులనారాజమాళినర్వేలనేలు । తరిగడిచెకొంతయంతనా
ధరణికాంతు । కాంతలనసత్యలైయున్నగనివిషాద । సహితుడైపల్కెన
తడాత్మసతులజూచి॥

సీ॥ పుత్రునెత్తనిమహా భోగంబురోగంబు సూనుండుదవులనిమే
నుమాను । తనయుండు మెలగుచుండనిగీము బెనుతూముశిశువుపల్కెడ
గన్నచెపులుగవులు । ప్రియసూతిగనక శోభిలుకన్నవలకన్న తనుజు
ముద్దిడనియాననముపెనము । పట్టికిచనువీని భావంబుదావంబు నందనుం

ఊదఘనినాతిక్రోతి । వసుధనిర్మాణవక్తుడైన వానినొసటి । వ్రాతరోతగ
దాకీరవాణులారా । కావునసుతార్థినై న నన్దావనెద్ది । గలదుపున్నామ
నరకసంగతికిబాపి॥

చ॥ అనవుడువారలిట్లని రహస్కర తేజపితృణభారమే । య
నువునబాపవచ్చు తనయాగ్రణిగల్గకయున్న వంశపా । వనుడగునందనుం
డనెడి పండుజనింపని సంస్మృతిచ్చలా । వనిజమహానిరర్థకవిభావిభవం
బువహింపదేభువి॥

క॥ కావునసంతానార్థుల మైవనినపమాచరితమనిపల్కిననా ।
భూవల్ల భుండుమంత్రిజ । నావళిరావించియనియె ననఘతరోక్తి॥

ఉ॥ సంతతిగోరిఘోర వనసంతతిలోనొకచోదపంబుని । శ్చింత
లమైయొనర్తుమువచింతు వినుండిక మేమువచ్చుప । ర్యంతముదస్వదంత
మహియంతయునేలుడి దుర్త్తదారివీ । రాంతకచర్యయుబుధ జనావన
ధుర్యతలాచరింపుచు॥

శా॥ దేవబ్రాహ్మణవృత్తులగరము నంధింపంగరాదుజ్వల । ధౌ
వబై యదివంశగహ స్థానంబులంబాకిభ । స్తావాలంబులొనర్చునాయు
వయునుద్యధీయునాజింతుగో । త్రావృత్రాహితులిట్టికర్జము లొనర్చుం
బోవరెప్పట్టున॥

చ॥ కటికితనంబుగల్గు నధికారులగూరుపరాదువారలొ । క్కట
నరిమెండుజేసిభువికాపుల లేవగదోలితద్వహా । త్కటతరదారువేలుపుల
గట్టిగ బాకపుగట్టుతానటం । చటమటసేయనయ్యఘము లక్కటభూవి
భునాకమింపవే॥

క॥ మహివిభుడఖిలాంగంబుల । నహరహమరయమిఘటించున
హిభయమారా । యహిభయముకంటెలయన । స్తహయోగ్రతేకలట
బెట్టిదంబై యడరు॥

గీ॥ అలఘుమంత్రపరిజ్ఞానియగునరేంద్రు । డహిభయోద్రోకిమ
డచి జెన్నాగుచుండు । నలఘుమంత్రపరిజ్ఞాని యగునరేంద్రు । డహిభ

యోద్రేకమడచిజెన్నారినట్లు॥

చ॥ పరుషరుషానరుంగెడపి వైచినవాడునృపాలకింకరో । త్క
రములచేతజిక్కి యధికారిపురస్థలి దీనుడైగడుం । శరణనిగోడు నల్పను
రిచావునకందొలగించెనేనియ । ల్లరికొనసాగదేసుజనులన్నననిత్తు రెధా
త్రిటక్కరుల్॥

గీ॥ బందిగాండుకుణ్యద్గుహావనములున్కి । పట్టుగానుండినృపు
నిచేపట్టువడక । యున్న నమ్మించికడ తేర్చునుర్వరాధి । పతికఘముసెంద
దందురు పరహుమునులు॥

ఉ॥ కారదొలంగిబారిసను కత్తెరకాని తెలారమూకవి । ట్టార
సిపట్టజాలక ననంతికదేశికునొక్కనిందదా । గారముసేర్చినట్టివనిగాంచి
విచారణజేసిచారశి । తొరచనంబునల్పనిరసావిభుడొందడెనారకవ్యధల్॥

చ॥ కనుడఖలంబురోయ కొకకార్యముజేసిన రేడొకండుజూ ।
లెనసినరోతనాతిగని యీచెలినెవ్వడుగూడెనంచుమం । త్రినడుగవాని
దేనిజపురిం జరలాడుచుదూపురాసినీ । టనుపొడిసున్నముందడుపుటక్క
రిబట్టడెనిట్లైరుంగనొ॥

గీ॥ ఆనుచురాణ్ణీతులతడుబెక్కాడిరాజ్య । భరమశేషంబుమం
త్రి శేఖరులమీద । నిలిపిపట్నీయుగంబుతోనిలయసీమ । వెడలెశుభనిస్వ
నములతోర్విజలునడువ॥

గీ॥ వెడలివనులుధునులు వీళ్లుబోళ్లురయాన । గడచితుహినగి
రినికటకకరోర । గహనసీమజొచ్చేఘనమృగారవహళా । హళికిగలుగు
నతులయళుకుదీర్చి॥

సగ్గర॥ సగరుండక్కాననేలంజనిచని కనియెజాళినిర్వైరభా
స్వ । స్మగధామృతాస్త్రచర్చా మృదులవచనయు క్తీజతుష్ఠారభా
మి । ఒగదంచత్పైకసామృతరదధ గతాసారవైతానబర్హి । ద్విగళ
ధూమృ । దపోసంవృతయమినిరతప్రేమకర్తందీసీమృ

క॥ కాంచిపర్విగ్రహాయగళస । మంచితుడై చొచ్చి మునులకా
నతూలిడిని । ర్వంచితమతినలరునదీ । ట్కంచీవిభుజూచియనిరి కర్మంది
జనుల్ ॥

మ॥ పులులుంబొబ్బమెకంబులుంగలభనుల్ బోత్తుల్సివంగుల్
వృకం । బులుఘూకంబులు జంటనాల్గడుగులం బొల్పారుజీవుల్ రొద
ల్లలిగింపంగలగుండుగన్నగహ నత్మొమండలంబొరకాం । తలతోబొచ్చి
తివచ్చితీడకు నిమిత్తంబేమొకోరాణ్ణణీ॥

క॥ అనియచితసపర్యావ । ర్తసములుసలుపంగనప్పతంగాన్వయ
పావనుడఖలమునిజనంబుల । గనిమొక్కివచించెవినయశౌరనఫణితా ॥

క॥ సంతానార్థలమైబుధ । సంతానులమిమ్ముజూడ జనుదెంచి
తిమా । వంతననుంగునిలిపిమా । వంతందొలగింపమిరెభారకులుగదా ।

సీ॥ కావుకావనువేళ గనిముద్దుసేయుట కూర్చుండుదరినెత్తికొని
మురియుట । పారాడునాడుగొప్పగగారవించుట నిలుచుపట్టునచాలనెన్ని
గొనుట । యడుగుబెట్టగసేర్పునదననింపూనుట భాషాభ్యసనమందు
పల్లవిలుట । గజ్జలందెలుమ్రోయ గారాగనలరుట విద్యలాజకంచుచో
పేర్చిబడుట । గలుగునిసువులెసంగిన ఘనులకవని । నట్టివారిభవములు
పుణ్యవిభవములు । గానననపత్యభోగముల్లాననగత । రాజచంద్రికలో
మానిరాజులారా॥

గీ॥ అనపుడువసుంధరేంద్రునకనిరిమునులు । భృగుమునీంద్రుం
డుదావకాభీష్టదాయి । యగునతనిగూర్చి జపియించుమనినతద్వి । భా
నమెరిగితపస్సముద్యమతదాత్మే॥

క॥ ధరణీభృద్విభుడునిజాంతరభాస్వద్భృగుడగుచు బొదలెనిశ్చ
లుడై । ధరణీభృద్విభుడునిజాం । తరభాస్వద్భృగుడగుచు బొదలుట
బ్రంబే॥

క॥ అత్తరిమిత్రకులాధిప । బిత్తరులంగాంచిమాని పికవాణులు

యో । పి త్తతులుదులకురారుజ । గ త్తలమునవీరికనిపొగడిరీపగిడిన్ ॥

ఉ॥ ఒక్కెడదెల్ల బోకకరినోద్ధతిజూపక వాగువంకలం । జక్కక
గోళవైఖరిని జెందకమూలలనీగకున్నవా । ర్తుక్కులనీలశైవల సమూ
హమిశిదదృఢాంధకారముల్ । జక్కనివీరివాల్గురుల జాయలకుంబురు
డింపగానగున్ ॥

సీ॥ లావణ్యవారాశిలహరిలోనుండి నిక్కివెలుంగు వెన్నెలగీము
మోము । రామేయమోహనా రామసీమోద్భాసి హేమమైనిరతమింపె
క్కుముక్కు । భాసిల్లురతినుమాంబకుబులోకముగెల్పు మతిఁబెక్కిము
లుదీర్చుమాట్కిచూట్కి । శ్రీశక్కులికనవశ్రీలనోడించు చొప్పునశు
భాకారముల్బానువీను । లలఘురేవటరాజ మంగళముగళము । ప్రసవ
నాళీకకరధనూరమలుబామలు । భవ్యమకరందసారంపుబావిమోవి । భ
ళిరవీరలగొనియాడ బ్రహ్మవశమె॥

గీ॥ సరసమైనమహాగంధ శాదమందు । మునుగుటయుభూరికం
కణములువహించు । టయునువివరింపగానీమిటారులకర । శాఖలుబిసం
బులనుటకుసందియంబె॥

గీ॥ అరులసరిదంతరంబుల కనిచిశాత । కుంభకుంభంబులనుమ
హాన్నులగలంచి । గిరులగదలంగనీకాగివరలెభళిర । వీరికుచయుగ్మము
లుశుభాకారపటిమ॥

శా॥ నూగారాశుగభోజిశౌనలనుధాంధోమార్గమాజహ్నుపు ।
త్రీగాధోర్మలగున్వళుల్ సుడియెబో శ్రీనాభిచక్రంబుతో । దూగున్నా
రినితంబదేశమనటిన్ దూలించునూరుల్పరా । లైగోత్రాధిప వల్లభీయు
గళికా హాజంఘులొప్పారెడిన్ ॥

గీ॥ చక్కదనమనుకొలనిలో నుక్కుమీరు । చున్నతాబేళ్లుద
మ్మలెవన్నెగాంచె । వీరిమీగాళులడుగులయారెవేరు । గలదెకరపదన
ఖపాళికలకుడులకు॥

కం॥ అనితమువణిం చెడిముని । వనితలతోజనువుమెరసి వారి

రువుతువా । యనికూర్కింబరిచర్యలు । దనరుపనారాజొనర్చె దపము
గ్రముగన్ ॥

సీ॥ చటులనిదాఘవా సరపరపర సమగ్రముగపంచాక్ష్యంత
రాశసీమ । భయదవాషికఘనప్రటలంబులందు దుర్భరనిరానరణి
త్రాతలమున । నలఘుదుర్వా రశీతాహస్పమితికంతదఘ్న సన్నతకోడిను
లలోన । వాసంబుచేయుచు మాసర్వయనశయనాభ్యసానమున
నశనవిధి । క్రమముగాదాల్చి నల్లికభ్రాజితనుడు । శేకునర విశేషులయన
భాస్వజ్జటాప్ర । దేశుడై నిస్తరశహృత్కు శేశయుండు । పైతపయెనున్న
చుండెసూరాన్వయుండు॥

శా॥ ఈమాడ్కిందపమాచరింపభృగు మాసింద్రుండు సాంధ్రా
నుకం । పామాంచన్నయనాంచలుండగుచు నవ్వాధికచ్ఛదించుకల ।
స్వామిగ్రామణిచెంగటన్నిలిచె నీశానుండుదాదొల్లిను । త్రామాప్ర
వదదగ్రదేశమున నాస్థంగ్రాలుచందంబునన్ ॥

క॥ ఈతెరగునబ్రత్యక్షం । బైతాపసమాభిభృగు సమయ్యాయు
డాగో । త్రాతోయదవాహుంగని । చేతోమోదంబెవగ నచిందమ్మ
దూక్షిన్ ॥

ఉ॥ ఏలికమిన్నతావక హృదీప్సితముల్ ఫలితంబులై చనుం । ఈ
లికనీతపంబుపరుష క్రియజూపకుమీతదగ్నికిం । దూలికలయ్యె లోకమా
లనుజ్ఞనొసంగితి లెమ్మటంచుభా । మాలికులీనుపైజలి కి నా విభింబ
కమండలూదముల్ ॥

క॥ అవనీశ్వరుశీర్షముపై । కవిగురుడు కమండలూదకంబులు
ల్కన్ । దవిలినతపశ్రమమువిడి । పౌవబాసినవీతివకోశ్రు బోత్తెన
లింగెన్ ॥

క॥ రాజన్యదుభృగుపాదన । రోజన్యస్తోజ్యలచ్చిరోదేనుండై ।
సౌజన్యంబునవతియిడ । భ్రాజన్యాయుడలమానిరాజిట్లనియెన్ ॥

మ॥ పతిష్ఠాత్తుడనై తిన్సగరభూపానీతపశ్రీకిబల్వరసత్పుత్రు
లవిక్రమాధ్యులభవల్లో లాక్షులందొక్కనుం । దరిగాంచుంగులదీపకుం
గరినచేత స్సారుగాంచుభవ । త్తరుణీరత్న మొక రైయన్న నృపకాంత
ల్లోక్కిషర్ణాశితో॥

ఉ॥ తాగువచించిరిట్లుగుణ ధన్యవదాన్యవతంసవిక్రమో । దా
రులబల్వరన్నతుల దాగనునేతరలాక్షీవంశవి । స్తారకుడేకళావతికె సం
గునిజంబెరిగింపుడన్నన । వ్వారిజసంభవాత్తుజుడు వారిగనుంగొనిపల్కె
నాదృతి॥

క॥ మీరేగతిగోరుదురో । యాదీతింబుత్రులుదయమగుదురన
నయో । ధ్యారాజాగ్రమహిషిమధు । ధారాధారోక్తినియె ధాత్రా
త్తజుతో॥

చ॥ ఘనగుణవంశదీపకులు గానికునూరకులెందరేలస । త్తన
యుడొకండెజాలు ఫలితంబుగ జేయుమునాదుకోర్కెనా । వినినృపదార
రెండవదివేగ వచించెమునీంద్రబుత్రునొ । క్కనిగనుటెంత పెద్దయెన
గంగదెనాకమితాత్తజన్తుల॥

చ॥ అనవుడువారికాకరణి నాయతిరాజవరంబులిచ్చియొ । య్య
ననృపుతోవచించె భవదగ్రకులాంగనకొక్కపుత్రకుం । డునుదరువాత
దానికి తనూభపులర్వదివేలుశౌర్యవ । ర్ధనులుదయింతుతద్విధము తజ్ఞ
నుతాయెరిగింతువిన్నిక॥

చ॥ క్రమముగనగ్రభామిని కొకండునురెండవదానికొక్కతుం ।
బముప్రభవించుదత్ఫలమువస్సియు పష్టేసహస్రబీజసం । ఘములిలదేజ
రిల్లునవిగ్రచ్చరనాజ్యఘటంబులందునె । య్యమెసగనిల్పగాగొమరులై
వెలుగొందుదురర్కవంశజా॥

క॥ అనిమానిపల్కివీడ్కొ । ల్పినసాకేతంబుజేరివిశ్వధరిత్రి॥
దనదక్షిణదోరంతర । ముననిడిపాలించెరాజపుంగవుడాస్థ॥

క॥ ప్రియలిర్వురితోనిజపురి । కయనయవిధిసార్వభౌము డరు

దెంచినుఖా । శ్రీయుడయ్యెననినసూతుఁ । నియములడిగి రవలికథమ
నీహోత్సుకులై ॥

మ॥ నతహృత్కంజవిహారహారసుర కాండ్రావరాజేందుభా ।
సితకీర్తిద్యుతిసారసారహత దుశ్శీలాదితేయాసుహృ । చ్చతఘోరాంగ
కవారవారణవిప త్సర్వంసహభృత్ప్రిమం । డితదుర్వారశ తారతారగు
డిపూడిగ్రామవాసాచ్యతా॥

క॥ మధురాక్షసాహితసుధా । మధురాలపనాభిదామమదనజన
కసా । మధురీణజనవినుతనల । మధురాజరతీశరూప మంచదహీశ॥

తోటకము॥ సదయానదయాత్మకసాధుమన । స్పదనాకదనాగత
శత్రుజయ । ప్రదరావిదురాదికవణితపా । రదనారదనాగపరమ్యయశా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్దక్షిణామూర్త్యప్త మూర్తిదాక్షిణ్యానులబ్ధ
కవితాసార శౌనకగోత్ర రామపటీరసుభద్రాంబికా
పిచ్చయామాత్య కుమారతురగాన్వయ పయ
స్సాగరాభోగ తారాజారవేంకట కవిధీర
ప్రణీతంబైన నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యా
నంబను మహాప్రబంధంబునందు
ప్రథమా శ్వాసము.

నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యానము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమద్భీమాన్వయతిమి । ధామవదాన్యగరామదాసవదవ ।
ద్దామహిళాధిపనుతస । ర్వామరగుడిపూడిహరిదయాంబుధిలహరీ॥

గీ॥ అవధరింపుముశౌనకాద్యఖిలపారి । కాంక్షులనుగాంచిపల్కె
నక్కధకమాళి । సంతతికినేగిక్రమ్మరసదనమునకు । సగరుడరుదెంచిరా
జ్యంబునలుపునపుడు॥

క॥ దౌహృదరమసగరవరా । రోహలుధరియించి రసితరుచులు
గుచ్ఛాగ్రా । రోహములయ్యెబాధో । వాహములపరంజగట్లపైకిడిగు
గతి॥

ఉ॥ చిట్టుములుద్భవించెనిరుజెక్కులకుం దెలుపగ్గలించెవే । మ
ట్టిరుచించెనాలుకకు మధ్యమసీమసమృద్ధిగాంచెనీ । ర్వట్టుశరీరమంతట
విభావిభవంబువహించెనారుదా । రెట్టిగమేచకచ్చవిభరించె నిలాపతినా
తిదోయికి॥

సీ॥ కళుకువజ్రాలకమ్మల తక్కులనజెక్కుగవసార తరగారకాం
తులూర । తరళకీలితసీల వరసీలరుచిబారె నాకుచాంచలసీమనల్పుబ్రా
మ । నాపన్నసత్వదం భావాతదినసరి ద్భంగోత్కరముజాయవళులుమా
య । నెదనుండబనిలేక మదనుండరుగబైటనుంచు ముల్కులలీలనుమ్మి
గ్రాల । రుచులుజెన్నారనూగారు రుచులమీర । శ్రాంతినిండారగమ
నంబుసల్లువార । వరుసనవమాసములునిండెవాధిమేఖి । లాసుధాభో
జరాజకళావతులకు॥

చ॥ ఫలదములైగ్రహంబులు నభంబునమంగళరాసులందుశో ।
లశుభవేళహేళికుల వృద్ధికరుంగొమరుసుకేశినీ । జలరుహగంధి

శాంభే గడచంద్రముఖమణికుద్భవించెన । వ్వలసారకాయబీజసమవాయ
సహాయమునాధ్వపాయమై॥

ఉ॥ ఆసారకాయవిచ్చి విరియంబడనర్వదివేలవిత్తనా । లోనరి
లెఁధరిత్రిఘృత యుక్తఘటంబుల వానినన్నిటికా । వాసిగనిల్పగానవ
యవచ్చటలేర్పడిశాఙకాళియై । భాసిలెసార్వభౌముడును బంధుజనంబు
లునంతసింపగకా॥

గీ॥ జాతకర్తాదినంస్కృతుల్సల్పి మొదటి । పట్టికసమంజసాభిఖ్య
బెట్టికడమ । కొడుకులకు వేరు వేరుగా నిడగజేసె । నామకరణంబులాధ
రానాయకుండు॥

సీ॥ పొరలనేర్చిరిరిపూత్కరము న సాంబుజాంతర దేశములభీతి
బొరలుచుండ । బారాడనేర్చిరి ప్రమదంబుబంధుహృత్కోడంబులందు
బారాడుచుండ । నిలిచియుండగనేర్చి రలఘుమోదంబుదాదుల డెంద
ములజాలనిలిచియుండ । నడిచిపోనేర్చి రెన్నగ పన్నగన్వామిపడగలన
న్నింటినడచితూగ । పలుకనేర్చిరి కపురంపుపలుకులొల్క । నాడనేర్చి
రిదిక్కులల్లాడుచుండ । సగరసర్వంసహతలేశ్వరుడుగన్న । తనయులకు
బాల్యవైభవమెనయునాడు॥

చ॥ కులగురుడౌవసిష్ఠముని కుంజరునాజ్ఞ నిజప్రియాత్మజా । య
లకొగిచౌలముల్ వడుగులుంబొరయించి యనంతరంబవి । ద్యలుగ్రహి
యింపవారికి మహాత్ములనొజ్జలబెక్కుమందిరా । ట్టిలకుడమర్చినిల్పెన్మ
పతిప్రమదం ప్రమదాబ్ధిదేలగకా॥

సీ॥ బహుభాషలాజ్ఞించి బలులిపుల్ శోధించి నీతిశాస్త్రంబుల
న్నియునునేర్చి । శ్రుతులభ్యసించి విశృతధనుర్వేదములైలిసి పురాణ
పాళికలెరింగి । యతిహాసముల్క-ధల్తినాకళించి శాస్త్రంబులాందోళించి
సాములెల్ల । ఖరళికాంతరములగరచిన స్థణిమంత్రముల తెరంగారసియ
లఘుహరుల । నరదములనేనుగులమీది కురుకువిధము । బడసి ఖేటాసి
తోమరప్రాసకుంత । ముద్గరగదాదికౌశలంబులమెలంగి । రలవబలసాగ
రులు సాగరులుక్రమమున ॥

ఉ॥ కోకపయోధరణ కుటిలకుంతలనుత్పలలోచనాధరి త్రీక
టినబ్జకంధర సరిత్పృథులోర్ధ్వలి సుధాధరణ । గేకయరాజనందిని సు
క్తినినయ్యసమంజసుండుశౌ । ర్యాకరుడాడెప్పెండ్లినుహృదగ్రణులార్య
లుబంధుతాననణ ॥

ఉ॥ ఆతెనికంశుమంతుడను నద్భుతచర్యుడుగల్గెనర్యసి । కాతి
భయంకరుండు పరుషాంశునిరాసితపంకజాతుడు । ద్యోతితకీర్తిమందరహి
తుండురు పుణ్యజనావనుండుస । ద్వాతవికాసకారి వసుధావలయప్రవి
హారహరియై ॥

క॥ చాలన్తాలిమితోసగ । రేలానాయకుడుగేశినీందుముఖక
డు । లాలింపనంశుమంతుడు బాళింజేకొనియెగళలపాళిధాత్రి ॥

గీ॥ తగినసంబంధములుదెచ్చి తనయసమితి । కెల్లనుద్వాహము
లుమహీవల్లభుండు । జేసెనసమంజసుడుదుష్టచిత్తుడతతాయి । యగు
చుగలచెనయోధ్యాపురంబు ॥

సీ॥ ఊరివీధులనాడుపౌరార్భకులబట్టి సరయాసరిర్పురీసమితివై
చు॥ స్నానంబుజేయువాస్తవ్యాళికలశబ్దందములగాధజలాశయములనూ
కు । పురిలోనజెరలాడుతరుణీమణులకోక లూడ్చితెన్నునకడ్డముండిన
వ్వు । జనువారిచరమదేశముజేరిమెడవంచి పై నెక్కినడిపించిపరిహసిం
చు । భవనములుగాల్చిబిట్టుచప్పట్లుగొట్టు । బెద్దలేతేర గడుబిట్టవిగిసి
యుండు । నట్టియసమంజసునిపైమహాగ్రహంబు । నిండినగరోర్వ రాఖం
డలుండుబల్కె ॥

చ॥ తులువతనంబునణ బుధవధూమణులంగలగించిచిన్నిపా ।
పలసరయాప్రవాహమున జారగవైచితనూనపాచ్చిఖా । వళినిలయంబు
లంగెడపి వైచినసీచునినిన్నుపట్టిగా । దలచినహించినణ వెతగదాజగదా
క్రమకీర్తిశాలికి ॥

క॥ నిర్మనుజద్వీపంబున । దుర్మార్గుడవైననిన్నుద్రోయింతుభవ !
త్కర్తంబిటుఫలియించె । బేర్కివిడుపుమింకజన్మపృథ్వీస్థలిపై ॥

చ॥ అనివచియించి యానరవరాగణి డెందము రాయిజేసి
యా॥ యననతి దూరదేశమున కంపె గుమారులు బంధులాప్తులీ ।
రనికృపదాల్చిచండ విభిక్ష్వులజేయకయుండిరేనియే । యనువున నాజ్ఞ
జెల్లు మనుజాధిప కోటుల కుర్వరాస్థలిన్ ॥

సీ॥ ఉరగేశ్వరస్ఫుటో త్కరము లుట్టుతలూగగ విహార
ముసేయ గడగుచుండ్రు । శింశుమారరథాంగమంశు మద్గ్రహ ముఖ్య
ములుదూల ద్రిప్పుదురలఘుపటమ । దిగధిపగ్రామణు ల్బేగడ డత్తు
రసాల కుడ్యముల్లూల నూకుదురుడాసి । సంగడంబులుజేసి సప్తాదుల
నుమింటి తుదిదాకజమ్మి పట్టుదురుగెరలి । చెదర నాక్తురు నెలలోని జిం
కపోతు । నర్కవాజుల జూలూడురడ్డగించి । క్రూరులై సర్వవిష్టప కో
డధయద । చారులై ధాత్రిసుమతి కుమారులపుడు ॥

గీ॥ ధామణీస్థలి నిట్లుదెవారునిజకు । మారవరులును మను
మడాత్త ఘనశాస । నమునవర్తిల్ల సగరభూసాధుజేలు । చుండెనఖిల
వసుంధరామండలంబు ॥

మ॥ సకలద్వీప మహీప భూరిమకుటస్థానోజ్వల తృద్యరా
గకలాపాంశు పరంపరానిచిత పత్కంజాతు డుర్వీ శతా । రకరుండానగ
గుంఘ నిండుకొలువై ప్రాజ్ఞ చ్చటన్ మిత్రరా । జకులంబున్ గురుమం
త్రులన్ సుతులనాస్థగించి దానిట్లనెన్ ॥

శా॥ సర్వారాత్ర వరూఢినీమదతమ స్సంఘాత నూర్యాయి
తా । ఖర్వోత్తుంగ పరాక్రమాన్విత భుజాకాంతుండనై యర్ణనాం । త
ర్విశ్వంభర యంతయేలితి ననూనశ్రీలు గైకొంటినం । తర్వాణుల్లొని
యాడవీరులగు పుత్రశ్రేణులన్ గాంచితిన్ ॥

క॥ చాలన్ గాలముదాటె వృ । ధాలంపటగాడె యివ్విధపు
సంసరణో । ద్వేలాంబుధి వ్రాలుటయిక । నేలవీతర్కింప నుకటి యేను
దలచితిన్ ॥

క॥ అదియెట్టిదంటిరేనివి । శదమూర్తిసుమేను గూర్చి నవ

నంబొనరిం! చెద రాజయోగ్యములు మీ! హృదయంబున నెంచి జెప్ప
డిపుడొకదానిన్ ||

ఉ|| నావినివారలందరు జనప్రభుశేఖర తావకాత్మరా! జీ
వమునందు మెచ్చొదవ జెప్ప సమర్థులు లేరకుంధతీ! దేవిమగంబుదక్క
కులదేశికు నాఘనువేడి జేయుమ! య్యావరయజ్ఞమున్న నృపుడాయన
కంజలిజేసి యిట్లనెన్ ||

క|| మునులకుమేటి వివనజా! సనుసూతివికులగురుడవు శా
స్త్రజ్ఞులలో! ఘనుడవు మిమ్మీనభలో! గనిపల్కితినానతిండు గరుణా
మూతిన్ ||

క|| అనినన్వనజాసననం! దనుడిట్లనిపల్కె ఘనఘనాఘనగ
జాన్! నినదప్రతిమోన్నతినోం! దినపృథుగంభీరవచన నియతిన్ బ్రీతిన్ ||

క|| సగరాధిప హయమేధ ము! సగరానిఫలంబులున్నె త్కా
పాలమరు! న్నగరాజముగాదేసే! యగరాదే దానిసత్కియాశీలుడవై ||

శా|| పంచైవోమహి భృచ్చతారముపపాప క్రూరమత్రేభ
రా! ట్పంచాస్యంబు హృదీప్సితార్థ దనుషర్వత్కారుహంబై ప్రకా! శిం
చున్ రాజులకశ్వమేధము సుధాస్వామిచే మున్ను జే! యించండేగురు
డివితానములు నూరిష్టక్రియాసిద్ధికై ||

ఉ|| నావును సార్వభౌముడు వినమ్రతతోనతులాచరించిన!
ద్భావమునీంద్ర యాక్రతునపార కృపారస ముప్పతిల్లన! న్నేవిధిజేయ
జేయుడొమహిన్ ధిషణుండు బలారిచే సుప! ర్వావళి కెల్ల హర్ష ము
దవంబొనగింప నొనర్చువై ఖరిన్ ||

గీ|| ఇవ్విధమునబల్కి యిలరేడు విజసుతా! నఖిలజూచి
వింధ్యవసుమతీధ్ర! శీతశైల మధ్యసీమ నీక్రతువాచ! రింప పలయుదగిన
రీతిమీరు ||

మ|| క్రతుశాలలచియింపజేయుడుసమగ్రద్రవ్యధాన్యచ్ఛటల్
జతగూర్పందగు యత్నముల్సల్పుడి సమ్యక్సమిత్పాఖిలం! చితపున్ స్రు

క్రుశపంక్తులన్ గడువడిన్ జేరంగ జేయుండు మీ! రతిభద్రంబుగనంచు
నంశుమదఫీఖ్యాకున్ స్వప్నాత్రాగణిన్ ॥

క॥ కనుగొని మునిరాజులుగల! వనములకున్ బుధులనంపి
వారలనెల్లన్ । మనయాగమునకుదెమ్మి । జనవిభులనామెనర్పు సా
న్యనిధి॥

క॥ అనిపల్కిశౌతవిద్యా! ధనులువిపశ్చి త్కులావతంసు
లు దనచు! ట్టెనయన్ దత్కార్యాలోచ! చనలమహాసక్తి తద్రాసా
విభుడుండెన్ ॥

గీ॥ అంశుమంతునిపనుపున నవనిదివిజ! లాశ్రమంబులకరిగి
హృద్యమగుభక్తి । సగరుహాయమేధ మెరిగింప సంతసంబు । దొరలద
లైన జడదాదొరలదండు॥

సీ॥ హరిశనానద పిప్పలాదకణ్వాకణాద శాతాతపాత్రేయ
జైమినులును! చవనజాబాలి గాలవమందపాల మార్కండేయ మాండ
వ్యశాతములును! మాందకన్యనుతీర్ణ శాండిల్యపులహంగిరన భరద్వాజ
గర్గవతులును! శక్తిమైత్రేయ కశ్యప పులస్త్యగస్త్య కాశికాష్టానక్ర
కర్దూములును! మరియును సమస్త రాజర్షి మహిసురషి! నిర్జరషి వితాన
మానేలరేడు! గరపుత్రుడి జన్నంబుగాంచువేడ్క! నరుగుదెంచిరి సా
కేతపురికి గూమిన్ ॥

ఉ॥ ఈగతిబాసవాలు దొరలెల్లను గానెదురేగుదెంచి భ
ర్తాగసమానధైర్యుడు సరాధిషమాళి నిజాగ్రగహ్వరీ! భాగముజితరూప
ముల భాసిల హాటకరత్నజాలకా! భోగకరీటమాముని సమూహ పదా
బ్జము లంట మ్రొక్కుచున్ ॥

క॥ కొనివచ్చివారినుచితా! ననముల గూర్చుండబెట్టి జన
పతితత్పా! వనపదసేచనజలముల! తనపైజల్లుకొను చద్య ధన్యోస్తి
యనెన్ ॥

శా॥ ప్రాలేయాచల వింధ్యమధ్య ధరణి భాగంబునన్ యజ్ఞ

శా! లాభుల్ రాజ నివాసముల్ మునినికాయశ్రేణులు న్మందురా!
పాశుల్ వారణ గేహము ల్భటజన వ్రాతాలయంబుల్ సమ! జ్యాలేఖల్
ధనధాన్యధామములు ప్రోద్యద్వాస్తు విద్యావిధిన్ ||

క॥ గట్టిపనినలరుతక్షక! ధట్టంబులచేతనగర తనయులువరు
వన్! గట్టించితజ్జనులచే! కొట్టించిరిదారుపాత్ర కోటిరయమునన్ ||

మ॥ సనిగల్కండులు తండులంబులును మాపశ్రేణులు న్రా
జమా! వ నికాయంబులు గోదుముల్పెసలు దత్తానంబులనానులై
పెనుగట్టల్పలె తేజరిల్లెదధి నస్పిక్షాద్రదుగ్ధేక్షుగో! స్తనులుం గ్రాలె న
మృద్ధిగా నృపసుత త్రాతంబులై యచ్చటన్ ||

క॥ ప్రేమన్ సమిన్ముఖములగు! హోమద్రవ్యంబులెల్ల నొన
గూర్చినయ! శ్రీమెరయకాయగూరలు! దామందమరించి రాజధానికి
వేగన్ ||

ఉ॥ వచ్చినిజాత్తజల్ నకలవాతలు దెల్పిన చక్రవర్తి
దా! నచ్చటికేగనెంచి సచివాస్త భటాదిజనాళిమున్నుగా! బుచ్చియు
బంధుభూమి పతిపుంజముతో జని యజ్ఞవాటికన్! జొచ్చిక్షణంబులిచ్చె
పరిశుద్ధతరత్విజ పాళికాదటన్ ||

గీ॥ ఇవిధంబున దీక్షవహించినగర! భూమహేంద్రుండు పు
త్రుల భూరిబలుల! జేరరావించి యజ్ఞవాజినిటుదెండు! వసుధనంతట
ద్రిప్పి తేపలయునసిన ||

సీ॥ అమితధారావిలాసమున జెన్నగుచూని సమధిక కాండ
మై యమరుదాని! ఘనతదావతన్ సంఘాతంబుగలదాని విశదప్రవా
హమై వెలయుదాని! నిబిడమకాకీర్తికి నెల్లవైబరగుదానినిస్తుల ధ్రువ
శోభ నెగడుదాని! వరుణాశ్వసమితిలో బడిపోవజనుదాని కవికాస్పదం
బైన గరిమదాని! భావికాలాగత సురాపగావిశేష! సూచ్యమానాధ్వ
రహరినిసుభటులపుమ! దెచ్చినిల్పినరుత్విక్తతియవిభుండు! గాంచి హా
షిణించి చెంగట గదిసినిలిచి ||

మ॥ జగతీచక్రభరంబశేషము భుజాసర్వేంద్రునందుంచిశౌ
ర్యగరిష్ఠస్థితి దేజరిల్లు సగరజ్యభత౯ వార్వంబుదీ॥ నిగడుంరక్షణసేయ
దత్తనయు తెంతేడాసియున్నారు ప॥ ట్టగవచ్చున్ నృపతుల్పరాక్రమ
నిరూఢశ్రీవతుల్ మేదినిన్ ॥

క॥ అనియ్యాగతివాసినశో॥ భనకాంచన ఫలకమళిక భా
గంబునస॥ య్యనగట్టించి నిజప్రియ॥ తనయుల వీక్షించిపల్కె దయదై
వార్థ॥

గీ॥ తనయులారసవాశ్వంబు ధాత్రిదిగుగు॥ వేళనేవీరవరు
లాపి విడువకున్న॥ బలిమివిడిపించి సర్వేలమెలగజేసి॥ దెండఖండపరా
క్ర మాదిత్యులనగ॥

గీ॥ ఇవ్విధమునబల్కి యిలరేడుదీక్షతో॥ నుండెనంతసాగ
రోత్క-రంబు॥ సప్తివెనుకబోవ సమకట్టుడతద్ధ॥ యంబు మాయమ
య్యె నద్భుతముగ॥

క॥ అనవినికధకుంగనుగొని॥ మునులిట్లనిరపుడుజన్న వుంద
త్తడిచే॥ కొనిమాయావిధి నెవడరి॥ గెనొదెల్పుము మాకుసూత కీర్తిన్
సమేతా॥

ఉ॥ నావినిసూతుడిట్లనియె॥ నాకమునందలపాకహుండయో॥
ధ్యావిభునందనుల్ ప్రబలురైదిగధీశులనోర్చి సర్వలో॥ కావళినేలజూతు
రకటా శకటార్యవతార మొండుగా॥ కీవసుధ౯జయింపగలరే యిలరేడు
లు నిర్జరాఘములు॥

క॥ భువిగపిలాచార్యుడుహా॥ ర్యవతారము తద్దృగగ్ని కా
హుతులైబి॥ ట్టనయుదురని తలచియునజ్జవనాశ్వము నొంగిలించి సాహ
సవృత్తిన్॥

చ॥ అరిగితపస్సమాధి జనితాయతసాఖ్యము మొందుచున్న
యా॥ సరసునిజాంతికద్రువున సంధిలజేసి పురందరుండుని॥ ర్జరపురికేగె న
మృఘతురంగము వోవుటగాంచితండ్రిక॥ తైరగెరిగించినన్ మతతలింగని

యజ్ఞననాధుడిట్లనెన్ ||

ఉ॥ తేజయదృశ్యమాయెనని తెల్పుగనేటికి బుత్రులారనా
వ్యాజుడెవండో యీమహితయజ్ఞము మాపగ నెంచి గైకొనెన్ | వాణిని
విప్రపత్రయ నివాసులనారసి దుష్టపాళితో | నాజకిదారసిల్లి యెటులైన
మఘాశ్వముదెండు పొండికన్ ||

క॥ ఏమరితిమిసవనాశ్వము | మేమనుజాశనునికృత్య మిది
యగునోయిం | కేమార్గము దొరుకున్తన | కీమఘము నిరంతరాయ మెట్ల
గునెకదా ||

గీ॥ సవనమభిమంత్రితంబై ప్రశస్తమొందు | చుండెమనుమ
నితోదీక్షనుంటినేను | తొలుతతెరగంటి వీడెక్కి కలయవెదకియవల మ
ధ్యమలోకంబు నరసిపిదప ||

క॥ ఈజగతికిమీరొక్కొక | యోజనమాత్రముగ ద్రవ్వ
యురగస్థలిబా | బాజాడదీసిజేకొని | రాజనదేదర్ప మూరరాసుతులార ||

క॥ అనిచక్రవర్తినిజనం | దనులం బనుపంగనాకనగరంబు
నకున్ | జననిశ్చయించివారుప | యనమైరి భృతామితాయుధాటోప
మునన్ ||

సీ॥ కరవాలశూలముద్గరభిండివాలతో మరముఖాయుధపా
ళు లిరులనీన | నలఘుపతాకరే ఖాగ్రాంశు కాశుగావళులంబు ధరకదం
బములదోల | దోస్థాలనధ్వని స్తోమఘుసింహనా దములజాండకరండ త
లమువీల్చు || చరణఘట్టితధరాచక్రనిర్యత్పాంసు నిచయంబు దెసలంది
నింగి మ్రింగి | నడిచిమరాగ్రి జేర జండతరపటహ | ఛాంకృతినిరస్తదిగి
భఘటావిశాల | కర్ణకోటరులగు తద్రావకటక | పటలికెక్కిరి తన్మృగప్ర
తతిబర్వ ||

మ॥ గరుడప్రవాతముజెట్లబట్టె తొలుతస్సంధర్వ సంఘంబువే
గరిచెన్ ఘాసము గాటిపాపలగుచున్ త్తాబారిరారుద్రులా | తురులై
నిర్వసుపాళులట్లు వసుపంక్తుల్వోయె నవ్వేళసా | గరుబుద్యత్ప్రతి భా

ధ్యులై దివిజలోకంబెక్కు వారాశ్రుతిః ||

క॥ నగరకుమారులు నిర్జర! నగరమునకు సవనవాహన ని
మిత్తముబి ట్టుగదాడివెట్టి రనివిని! దిగులుననిట్లని తలంచె దేవేంద్రు
డెదఁ ||

చ॥ సవహాయమేనుగొన్న కథసాగరు లెట్టులెరింగికోక
డు॥ దివమున వీరలిచ్చటికి సాగుదురే మదిగాంచకున్నచి! ట్లవియగ జొ
చ్చె డెందమహాహా హరిశంకర వేధలై ననే! దివమతిబొందరే ప్రకటితా
హవదోహాలులై యెదిర్చినఁ ||

క॥ కడజన్న కర్జమునకు॥ దడవినపనియేమి దేవతాపురిగవ
నుల్లడువడి నా కమున్నీ! యెడరునకుం దొలగుటొప్ప దేనాకనుచు॥

సీ॥ దివ్యాంగయజ్వశూరవ్యూహములతోడ నప్పరస్సమితి
బాయంగ జేసి! చతుర్ద్రములను ధర్తృశాక్వరంబునుదార్చినట్టిప్రాజ్ఞు
పనికాయములననిచి! సకలదానములిచ్చి శాశ్వతకీర్తి జేకొన్న వారల
నల్వ కొల్వుజేర్చి! వరనుధర్తాముఖ్య భవ్యవస్తూత్కరంబులన గోచరపు
పట్టులనుమాటి! కలసిముప్పడిమూడు కోటలనుసర్వ! లును జయం
తుండు శచిరాగ ఘనహయుండు! డాగెనూర్ధ్వజగత్ప్రకాండముల గాం
డ! మునయనార్చుచు సాగదుల్దవిలిరేచి॥

చ॥ త్రిదివముజొచ్చియచ్చు టెవరింబాడగానక నద్దిరయ్య
యీ! పదముదొరంగి పోయిరొకా పాకవిరోధి మహద్వరూధినుల్! క
దనవిభీతులై యనుచు గాంచినుతించిరి తన్ని కాయసం! పదలును వై
జయంత ముఖమంగళ సాధకశావిలాసముల్ ||

మ॥ బలజంభ ప్రమఖిక్షుపాచరజయ వ్యాపారముల్లేడగో
డలయందారసి వీరి శేఖరుడు వీడావీడలేకిట్లువీ! ధులకుంగన్నడ జేసెక
ల్లకధలస్తోక ప్రతాపంబుతో! దలపడ్డన్దనతోడ నమ్ముదుము గోత్రద్వేషి
నంచాన్చుచు॥

గీ॥ వేలుపులవీట నిల్లులిల్లు వెదకివెదకి! కోటకొమ్మలనెగబా

శి గోపురముల కెక్కి నందనవనిలోని జేగియరసి సవనధారాట మట్టి
గోచరముగాక॥

ఉ॥ మేరువుమీదనుండి పుడమింబడదూకగ రాజనందనుల్
ధారలునూరుగల్గు బెడిదంబగు కైదుపుపిండిదాకిన ట్టీరసగుంగె భూ
భరపు తేనుగలుక్కరి మ్రొగైనిర్జరా గారపు శృంగముల్లదలి కంపము
నొందె తదూర్ధ్వలోకముల్॥

సీ॥ ఉదయాది మృగభయ ప్రదముగానార్చి యవ్వలబా
సిచని చక్రవాళమొరసి దద్దురమలయగోత్రయమాలయములు గ్రద్ధ
నదాటి కడగట్టుదాకదిరిగి తారస్తగిరిగుంగ దత్కూటముల కెక్కి
తరువాత వలయ భూధరముగాంచి ప్రాలేయసానుమద్రాజగుహదే
శములు జొచ్చితుదమెచ్చు మలకుబోయి చివరక వధికుభృత్తుంగశృం
గపటలి దొరసితచ్చు మోగ్గాథ దుర్భరాంధ కారమొక్కటదిలకిం
చికంపితాంగు లగుచుగ్రమ్మరి సగరరాజాత్తభవులు॥

ఉ॥ జన్నపువార్వమెచ్చటికి జన్నదిగానక సర్వకుంభినీ
భృన్నగిరీవనుత్పన్నాకి వేసటతో మనక త్తళానిజే కొన్నదురాత్తుషల్లి
దిను కోనుటియై బలుకండట చుదా రెన్నుచుగన్నవాని నలయింతు
రు ద్రుంతురు హేతిసంహతి॥

సీ॥ పల్లెలూరులు వనప్రతతులు పక్కనంబులుగట్లు కోన
లుకొలకుగములు ప్రపలుకోటలు జప్పరాలు నుద్యానముల్పందులు
గొందులు సావకులును మందుగావలు సామజశాలలురు రాజధా
నులు పేటమొత్తములుపొదలు మఠములువాగులు మరుగులుడొక
లు బీళ్లుతీర్థోర్వులు గుళ్లుగలయ వెదకివెదకి సర్వవిశ్వంభరనుయజ్ఞ
వీతిగానలేక భూతలాధి పతికుమూరులోక్క పట్టునజేరియీ కరణి
మొండ్లొరులనుగాంచియనిరి॥

మ॥ హరిపాటచ్చరు డట్టిగోచరుగాడాహధరిత్రీధ్ధభిత్పురి
నేనిక ధరనేనియింకెచట నస్తోకోద్ధతింజూతమి త్తరిధారాటము గాన

(7)

నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యానము.

కెల్లు జనకుందర్శింపగా బోదమం దరమాభోగి జగత్ప్రదేశము గనన్
ధాత్రిం బెగల్చుదగున్ ||

క॥ ధరద్రవ్యయురగలోకం బరసిహరిందెండు జివరకనడే
మనభూ! వసుడదిమరువక యీగి హ్వరిభేదింతమని సగర వసుధేశ
సుతుల్ ||

మ॥ శతకోటిప్రతిమోగ్రశూల వితతుల్ సాగుట్ట నిత్రంబు
లుం శితకుంతంబులు దోమరప్రకరముల్ శీరాళికుద్దాశనం తతునూ
క్కుమ్మసి దాల్చివారు సగదండంబూగ గర్జించిగి ద్వితులై ద్రవ్యగసాగి
రుర్వరమరుద్రింఛోళి బీతిల్లగన్ ||

ఉ॥ గట్టులబోలినట్టి పెనుగడ్డలు దీఘపుగడ్డపారలన్ ద
ట్టిపెగల్చి పషణముదాల్చిన పోలికనొక్క టొక్కటిన్ బట్టితటంబు
పైకెగర బారగవై చుచు పర్వతాళిజూ! పట్టిన నెట్టిరొడ్డులకు పట్టగలిం
చి కుభృత్కుమారకుల్ ||

ఉ॥ లోతునడుల్లుమన్న జనలోక పతిప్రియ నందనాఘ
మెం! తేతడవబ్బు పెతటికిదీయని దేలనటంచు గొబ్బునన్ వాతికిజేర్చి
మ్రుంగుచు జనంబునకొక్కని కొక్కయోజనం బైతనరంగ ద్రవ్వరఖ
లావనినందరు చక్రవైఖరిన్ ||

గీ॥ ఈకరణినాగలోకంబునాకయోజ! నంబు లర్వదివేలు
భూనాథసుతులు! వసుధ బెగలింప ఫణిజగ ద్వాసులయిన! కాలకేయు
లు విస్త్రయాక్రాంతులగుచు ||

మ॥ ఉరగావాసమిదేడ భూమినరులోహలో ప్రచ్ఛియేనాడు
వా చ్చిరిగర్వోద్ధతినిట్టులన్న ముపేక్షీభూత వృత్తిగృహలో! త్కరము
ల్యాయక యున్న దారిగొని మర్త్యగ్రామణుల్ రారెయీ! కరణింజ
ల్కనియైతిమింక నమదోగ్రస్ఫూతిన్ వాకందగున్ ||

క॥ అనితలచివారురణసా! ధనములుకంఘాణగజ రథంబుల
తోలో! కనికాయములర పెండ్లికి! జనుపగిదిం దరలిరుగ సమరా

కాండ ॥

ఉ॥ సాలకటంకతేయులు బిసప్రసవాసన దత్త సద్వరో
త్రాలతర సమూన్మితులు దారుణమూర్తులు కాలకేయుల! క్కాలము
నందెసంగెను తెగల్ ద్వివిధంబుగనై యుగాంతపుం! గాలునికోరమీస
ముల కైవడిలోక భయంకరాకృతిక ॥

క॥ ఇరుతెగల రక్కసులనా! గరులపయిన్న శుచువేళ గగన
మునిండె॥ పరుషతర పటహాధాంకృతి! చరణవినిర్దళిత భూమిచక్ర
రజంబుక ॥

మ॥ పటహాధ్వానము లాలకించి వనుధాపాంసు చ్చటల్
గాంచిది! క్తటముల్ దుల్లెఱు రీతిజూచి సగరత్నాజాని పుత్రాళులు!
త్కటరోషంబున మెండొరుంగని యహోకయ్యబుగావింపని! చ్చటి
కేతెంచెద రెవ్వరో బ్రతుకులెంచక లేవ కోవీరికిక ॥

క॥ అనిగర్జిల్లుచుధాత్రిక! ఖననము సేయుటలువీడి గాఢ
ప్రతిఘ్నక! గనుదమ్ములనింగలపుక! దునకల జడిగురియ నేర్పుతో
వ్యూహవిధుల్ ॥

శా॥ శృంగారించుచు శోమరంబులు ఖరాశిశ్రేణులుంశూ
లముల్! సింగాణుల్దొనలుంబరశ్వధ గదల్ ఫేటంబులుం బ్రాసముల్
రంగత్పైసభిండివాలములు దుర్వారోద్ధతిం దాల్చిచో! రంగేళీగతి
బొల్చిరారని రణారంభంబునంసాగరుల్ ॥

ఉ॥ అక్కడిరాక్షసప్రవరులందరు జాయగ వచ్చిధారుణిక!
ప్రక్కలు సేయజొచ్చితి రవార్యమదంబున నింతసేయమీ! రెక్కడివా
రలెందు కొరకిట్లొనరించితి రింకప్రాణము! ల్దక్క-పు నిక్కమక్కట వి
ధాత్రుడు మీకిటప్రాసె పోభువిక ॥

క॥ అనవినిరోషించిఘనా! ఘనగర్జానినదమున సగరనంద
నులి! ట్లనిరేముసాగరులమరి! జనదావప్రావృషుగ్ర జలధరులమిలక ॥

మ॥ పవకంఘాణము వోయెచోర హృతమై సర్వంసహక

దానికై! దివమున్నర్థము జూచికానక ధరిత్రిందవ్వి పాతాళపుం! భువనంబారయ నుద్యమించితిమి మమ్ముందాకి బోరాడలే! కమరుద్వల్ల భుడేగె ఘోరపవిజంకన్దాటి సంతాపియై॥

క॥ కానంధరమమైచం! దానన్ మామొనిరణంబునం బ్రతుకగలా! రేనుంగల తోననికిన్! బూనంగల వేశశౌఘములు ధైర్యమునన్॥

ఉ॥ నావినియాతుధానులు జనప్రభుసూనుల గాంచియూర॥ ఓవితతుల్న రాళిదిని తుత్పరిపీడనడంతు రిప్పుడీ! కేవల శౌర్యమెట్లు జనకీటకపాళికి గల్గెనంచురో! షావిలమూర్తులైకదిసిరార్పులు నింగిబగుల్ప నొక్కటన్॥

గీ॥ చటులసమితికిమామొను శత్రునమితి! గాంచినగరాత్త జటుకరోగ్రతరమండ! లాగ్రముఖ్యాయుధములు దళముగగాలు! జీకటుల నినదాకిరస్తాకపటిమ॥

ఉ॥ అయ్యిరువాగువారలు నిజాంఘ్రిచయోగ్రత భూపరాగము! ల్గయ్యపులచ్చికులైడలు గాగనుపట్టకరాయుధాంశువు! ల్పయ్యరతండ్రి పైకెగసి పంకజబాంధవ భానుకోటితో! వియ్యము సేయబోరి రరవిందభవాదులన్ భయంబుగన్॥

మ॥ కలనన్ శూలగదాధనుర్నికరముల్ ఖడ్గంబులుంజూర్ణమై! బాలియందారుభుజాభుజిందొడరి నిర్మూలంబుగాబోరుచో! గలిగెన్ గీకన పాంసుసైకతశతల్ క్రవ్యోరుపంకల్పము! జ్వలివచ్చిత్ర సితంబుజల్కనదస్మక్సరాపగల్ తద్రసన్ ॥

ఉ॥ సాగరులుగ్రకోప విలసన్నయ నారుణదీధితుల్గితా! భాగవతీకుచంబులను బూసినకుంకుమ రేఖలైతగన్! తేగల కుంకుకల్పరికి తీవ్రపుటీటెల రొమ్ములూడ్చినన్! వేగమకాలకేయకుల పీనులుకొంచు నారిరారులై॥

గీ॥ బలసిసాలకటంకఘేయులును కాల! కేయలొక కొం

దరతిరుషాకీలీతాత్తు । లగుచు సాగరులనుదాకియాసమీక । ధాత్రిగం
పింపబారిరినక్షణంబ ॥

గీ॥ ఈగిరిగిరిశేషంబుగా పలాయ । నంబెనంగివిపంధిగ
ణంబునోవ । కలహరంగంబునందు సాగరులుధూమ । కీలకణములు నా
వెలింగిరిజలంగి॥

గీ॥ శత్రుకోటిదొలగించిన నర్వది వేల । యోజనములు త్ర
వ్వియూజగతిని । గానమైతిమిచట కంఠాణమిక రేని । కెరుక జేసికర్జ మె
రుగవలదె ॥

క॥ అనిసాగరులందరుజన । కునిపాలికి బోయిమేము కువల
యమెల్లక । గనినారముదుఖ్ఖారము । గొసచనుచోరుండు దొరుకకుని
కి గలుగుచుక॥

చ॥ అరువదివేలయోజనము లద్భుతవృత్తిధరిత్రద్రవ్యభీ । క
రులగు రాక్షసానఘల గయ్యముమాకులభించెనంతన । య్యగులపరా
భవిగిచితి మాహంకృతి హర్యపహంజిక్కలే । దరుదిదిగాదె సెల్వొసగు
మాతుది కర్జమిలాబలాహితా॥

మ॥ సరణింగాంచిన సిద్ధపన్నగ మరుత్సాధ్యాసురశ్రేణిగా ।
సరదుఖ్ఖారపురంబునోనికరుగక శౌర్యంబునంబేర్చిభీ । కరభంగి
ద్రదివంబుజేరు నెడలేఖస్వామి ఘోరాత్తుడై । బరచెక ముప్పదిమూడు
కోటుల సుపర్వవ్రాతముల్తున్నుగక ॥

క॥ రవిచంద్రకిరణజాలము । లవనీస్థలినెంతదూర మానుత
దుర్వి । స్థవమున నన్వేషించియు । భువిద్రవ్యితిమింక నెల్లు బోవలయు
నృపా ॥

క॥ అనవినిగనలిమహీవిభు । డనియెసుతులార నత్రహ
యచోరకుగాం । చనిపనిచేబడలితమని । వినిపించితిరహక మే వివేకుల
కువినక ॥

క॥ ఎచ్చోటనేనిముచ్చుక । వచ్చిహరిందెచ్చి యధ్వర

(8)

నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యానము.

ముగడతేర్పన్ । వచ్చుటవచ్చుటయూరకె । వచ్చుటగని మిన్నుమెచ్చ
వచ్చునెనాకున్ ॥

గీ॥ మానవేశ్వరుడిట్లాడ మగుడిసగర । విభు సుతులుదా
ము త్రవ్వినవివరసీమ । జొచ్చిచనుచుండిరన సూతుజూచి శౌన । కాదు
లవ్యలికధ దెల్పుమనియనుటయు॥

మ॥ కలుషోర్విధరశంబశంబరద కంఖాణాది యజ్ఞశిస్సా ।
జలజాతారుణబింబబింబఫల భుక్తారాట చైత్రేంద్రిని । ర్తలినచ్చవ్య
వలంబలంబ కరధర్మకూర పత్రిచ్చటా । చలితోగ్రాసుర డింబడింబ భ
వరాజ్య శ్రీవిభుస్యందనా ॥

క॥ గోత్రాంబుజాల యాధిపగోత్రానన కారణేద్ధగోత్రోద్ధ
రణా । గోత్రస్థుతి మాత్రనుధి । గోత్రపవిత్రప్రచారి కుమతవిదారి॥

భుజంగప్రయాతము ॥ సుధాధామశేషాబ్జ శోభాచ్ఛకీర్తిన్ । బుధాసద్ద
వేంధాన భూర్యభ్రమూర్తిన్ । కథాధూతభక్త ప్రకాండాఖిలాత్తిన్ ।
విధూమాగ్నికీలా భవికాంతవత్తిన్ ॥

గద్య ॥ ఇది శ్రీమద్దక్షిణామూర్త్యష్టమూర్తిన్ దాక్షిణ్యానులద్ధ
కవితా సారశౌనక గోత్రారామపటీర సుభద్రాంబికా
పిచ్చయామాత్యకుమార తురగాన్వయ పయస్సాగ
రాభోగ తారాజార వేంకటకవిధీర ప్రణీతంబైన
నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యానంబను
మహాప్రబంధంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము॥

శ్రీరమణీహృద్రమణమ । సారమణీసన్నిభాంగసకలావనభీమా
రామదాసనుతపద । సారసగుడిపూడిహరినిశాతేభహరీ॥

గీ॥ అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమునుల । గాంచిసూతుండుబ
లికెసాగరులుజనకు । వలనగ్రమ్మరిగ్రమ్మరవసుధద్రవ్వ । కంపితములయ్యె
నఖిలలోకవ్రజములు॥

ఉ॥ అత్తరిదేవమానులఖిలాజరులింద్రముఖాష్టదిక్పతుల్ । మొ
త్తములైయహోసగరపుత్రకులర్వదివేలవారుదు । ర్వృత్తిధోత్తిద్రవ్వి
విధి నృప్తి నడంపగజొచ్చిరీమహా । పత్తుదొలంగజేయగనె వండుగలండని
బ్రహ్మపాలికి॥

క॥ చనిమొక్కిరపుడుపేపా । వనగుణగణ సకలలోకవల్లభ
వాణి । వనితాధిపభక్తజనా । వనభవతోనమయటంచువారేకమితి॥

క॥ ఈగతినభివాదనమిడి । వాగీశ్వరసగరసుతులవార్యోద్ధతినా
నాగహ్వరిభేదించిరి । యాగాశ్వముకొరకు వారినాపందరమే॥

సీ॥ కులమందొకడుసేయు ఖిలవృత్తిగరులారె నేడూడవలసెనం
చాడెగిరులు । కడలనుండియుదప్ప బడనిమాకిటుచూని గలిగెగాయనియ
ప్రగజములడలె । నేమిసేయుదుముదికైవ్వారుమనకంచు నహివరాహ
ధులీంద్రులశకువడిరి । వరణాంబువులలోన ధరదున్నలై పోవ నిలుతు
మేయనిలోకములుగలంగె । నొకపుడమితోనెబోవునేయకటవారి । జాన
నాండంబునకునెల్లమోసమబ్బె । ననిభయంపడిరందరయ్యాగడంపు । సా
గరులచైద్యములుగాంచిసారసభవా॥

చ॥ సరసిజగద్భయకరణి సర్వజగత్తతిమాపనిట్లుసా । గరులు
గడంగిరక్కట సుఖస్థితిజీవులకెల్లదప్పెని । త్తరిప్రతికారమివెడదదల్ప
కయుండిననీదునృప్తికిం । జెరుపుఘటించునేడనకు శేశయజాతుడు వారి
కిట్లనె॥

ఉ॥ నాడెవడిచ్చెనృప్తికరణప్రభుతావిభవంబువాడెవ్రా । లోక
గరుండుశశ్యవి విలోకుడనామయుడచ్యుతుండుద । ర్వీకరశాయిసర్వగు

డువేదమయుండు సనాతనుండతం । డేకదిదుష్టకోటి వధియింపగశిష్టుల
బెంపబాల్పడెన్ ॥

గీ॥ ఆసహస్రారధారిదివ్యావతార । ములుగలపుపెక్కులందుని
ర్మలినబోధ । కారికపిలాకృతివెలుంగుగాననతని । కంటిమంటలచేవారు
గ్రాగగలరు॥

క॥ విశ్వకభగకధిపతియల । విశ్వంభరుడగుటనీభువికికీడుమదిన్ ।
విశ్వాసమెసగకూన్చిఖ । గాశ్వనిచేమడియ రే మహామహులారా॥

క॥ అనిపల్కినాల్లుమొగముల । ఘనుడందరిజూచిపల్కెగ్రమ్మ
రనమ్మతా । శనులారకలుషకుధరా । శనులారవినుండుపూర్వ చరిత
ముప్రీతిన్ ॥

సీ॥ మనువుస్వామంభువుం డనువానినెరుగ రే యతనిపుత్రుడుప్రి
యనతుడుదొల్లి । నారదమానిచే నారాయణప్రియ భక్తివిజ్ఞానంబుబ
డసినకల । సామ్రాజ్యవిముఖుడై చరియింపనమ్మహత్తునితండ్రిననుగూర్చి
విసుతినేయ । నధికకృపాప్రినేనగుదెంచి ప్రభుతయందాసక్తియొప్పారు
నట్టిమాట । లాడిరాజ్యభారమాపాధిన్ వునిచేత । దాల్చి జేసియాత్మధా
మమెనసి । నాడవాడుబెక్కు నాడులానాడుల । నన్నియేలెధర్మమతిశ
యిల్ల ॥

ఉ॥ ఆమహివల్లభుండు మహినాహితపశ్చిమభాగభాక్తమ । స్తో
మములార్చిరేలుపరిశుద్ధములై నపగల్గొనర్పతే । జోమయమహారధంబుగ
డుసాంపున నెక్కిచరించెనేడుమా । ర్లేమనిజెప్పుడున్ సుర గిరింద్రముజుట్టు
ప్రతీనవైఖరిన్ ॥

చ॥ తసరధవేగమర్కుని శతాంగముతో నెనజేసిపోవుచో । ఘన
తరమైననేమి మొనగాడినచోట్లునముద్రనప్తకం । బనసుతికెక్కెసంధు
లలరారెనుదీపులు నాజగంబునన్ । బనుపడియంతరీపములువాద్ధులకున్
సద్భశంబులై తగున్ ॥

గీ॥ జలధిచుట్టుసాగరులుగుండముగనుసా । తాళతలముదాకధ

రణిద్రవ్యి ! రదియునిదియుగలసి యవసీజనులచేత । సాగరంబునాప్రళ
స్తిగాంచు॥

గీ॥ ధాత్రిజెరుచువారి దగ్ధంబుసేయక । నేలయుండుచంద్ర హే
ళినయను । డనఘులారసగర తనయులందరికికా । లావసానమయ్యెనడ
లనేల॥

క॥ అనిపల్కివారివీడ్కొ । ల్పినగీములకరిగిరంత భీమతరఖని
త్రనికాయము ఖాయుధములు । గొనితొలిదెస మొదలు చేసుకొనిత్రవ్యి
రిల॥

ఉ॥ ఈగతిచక్రవర్తి సుతులేపున ద్రవ్యిపురందరాశన । య్యా
గహాయంబుగానక సమగ్రధరోద్ధరణా బృభృద్భుజా భోగిసదృగదాగ్ర
ములుభూమితలంబాగిమోవగ్రాలుశీ । తాగమరుత్కుజేందు విశదాంశు
విభాసితహస్తి నొక్కెడ॥

క॥ పొడగాంచియగ్గజేంద్రుని । కడుభక్తింబూజజేసి కడిమిబృ
హద్భా । నుడుగలదెసకరిగియుద । త్రడినందు వెదకిరిబహువిధంబులవా
రల్॥

ఉ॥ వారువమున్నహీపసుత వారములారసికానకేగుచో । వారికి
దోచెనుక్కెడనవారితదానమరందనిర్మురో । దారసువాసనాభృతమ
దభ్రమరంబగు పుండరీకమ । న్వారణతల్లజంబుతరువాతతదంతిక భూ
ప్రవేశులై॥

చ॥ నతియొనరించియర్చలిడి నాగమువీడ్కొనియామ్యదేశమం ।
చితగతిజొచ్చియాహాయము జిక్కెడిలాగెరుగంగలేకను । న్నతినిదివిక్ర
ముంగెలుచు నాజనువామననామమావశా । పతిపొడగాంచిమొక్కిప్రి
యభక్తినిపూజనొనర్చినాగరుల్॥

చ॥ దితిజదిశాతటంబునకు దీప్రగతింజనివాజివార్తద । క్షీతిజె
విదూరకున్న జనుదెంచుచుదీనికి మార్దవద్యుతి । ప్రతికుముదంబునాకు
ముదవారణమొప్పుగ దానిగాంచినం । స్తుతిబెరయించిపూజలిడి జొచ్చిరి
వారుణదిగ్విసుంధరల్॥

గీ॥ అచటహరినిగానకంజనాగముబోలి యంజనాఖ్యనాగమతు
లదానసిర్కురో । త్కటముల నెగడుటగనిదాని । కర్చలిచ్చివినుతులా
చరించి॥

శా॥ దానింబాసిమహాబలాశనృపపుత్రవాతముజొచ్చిబా ।
బానందారసిగానలేకరుగగన్పట్టెనుధాంధోధిరా । డ్దానింబోలినదంత
ముల్లరణివా త్తంబుప్పదంతాభిధం బానాగంబుదనూపరాజితసువర్ణాంగం
బొగిస్తుంగలన్॥

గీ॥ గంధవాహకోణ గజనపర్యనానర్చి శివసఖాశకరిగిసవననైం
ధ । వంబునచ్చటచటపరికించిపరికించి । గానలేకరాజసూనులపుడు॥

చ॥ అనిమిషదామసామజచయంబులకెల్లను సార్వభౌమమో ।
యనదగుసార్వభౌమ మనుహాస్తినిగాంచిప్రదక్షిణించివే । వినుతులొన
ర్చియర్చలిడి పీడ్మొనియచ్చటవాసిఫాలలో । చనకకుబంతరంబునకు
సాగిరుదగ్రుషావిలోకులై॥

క॥ ఈకరణిసాగిఫాలా । లోకాశంజొచ్చితీండ్రిలుచునె మకునె
డన్ । రాకొమరులొక్కచోగని । రాకాండంబునుదదంతికావనిసీమన్॥

సీ॥ శుత్ర్యగ్రశరణమై శుద్ధతారకయోగముండెనా పటికంపుదం
డగ్రాల । రాగంబుభక్తవారముబ్రోవబొంగెనా దలకెంజడలదళ త్తళలు
జెలగ । సాగరాంగారాళిగాగకొల్తులువిప్ప గడెనానరమోడ్పుగనుల
వరల । సాత్విక శ్రీదెల్పునరణిశుభ్రమృదూర్ధ్వపుండక ద్వాదశంబువెలు
గొంద । నొక్కమునిరాజుగ్రహములందుగ్రకరుని । పగిది తెరగంటినండు
లోపద్మనయను । చందమునవిధిశివమూతున్ లందుసిమన్ । లాకృతినె
సంగుచున్న వారతనిగాంచి॥

ఉ॥ అద్దిరవాజిచోరుడిపుడక్షులకుంబొడగట్టేనినా । గ్రద్దరిప్రా
ద్దుపట్టిపెనుగద్దియయొద్దికిదోయుటొప్పువే । సుద్దులికేలనంచుపరశుప్ర
ముఖాయుధధారులై దెసల్ । బ్రద్దలువారనార్చిమునిపై నిగుడించిరిపె
క్కుకైదువుల్॥

గీ॥ ఇవ్విధంబునసాగరులేపురేగి । కపిలమునిమీదమెరుగులుగా
రుకరుకు । కైదువులునువ్వనవికొండ గదియుతూల । ఖండకాండంబుల
య్యెదద్దాడమహిమ॥

క॥ కనరెనసిబాసవార్దార । కనుగొనలువిచ్చె శిఖిశిఖాజాతవి
నూ । తనవిస్ఫులింగకోటులు । ననజభవాండావకాశ బాగమునిండ॥

సీ॥ తొలుదొల్లశిఖలు జిట్టలుగట్టితాకి సాగరశరీరంబులు గాల
జొచ్చె । నావెన్కచూత్కారమధికి మైగొన్నొగల్లగ నభాగంబెల్లగమ్ము
కొనియె । నటుపిమ్మటనుజట చ్చటనినాదములతో పృథుకీకసావళులై
లిపడియె । నాతరువాతకీలాతతుల్యడినిల్చి గుప్పుగుప్పునమండి నిప్పుల
య్యె । సంతపష్టినహస్త సంఖ్యాకమైన । బూదికుప్పలపిండు దన్నునివరే
ణ్యు । సగ్రభాగంబునందుతారాచలముల । కరణిను తేధమూతులై
క్రాలుచుండె॥

క॥ తాపసులారజగత్పరి । తాపపరుల్పాపకర్త తనులదయాత్తుల ।
శ్రీపతిచేనాపద్యా । రాసారాంబుధిమునింగియడగుటరిదియే॥

మ॥ సగరుండక్కడనంశుమంతుగని వత్సానీపితృవ్యుల్లివి॥ జగ
తికొళోధనజేసిభాగధరవాసంబుగ్గులైజొచ్చిరే । పగవారడ్డము వచ్చిరో
యకటయశ్వంబిందుదేరైరినె । వ్వగబాలైతిమిబామ్మ తెమ్మహరినవ్వాత
ల్లదింగించుచు॥

క॥ తడయంగారణమెద్దియె । కడమబడెజన్నమకట గడువేగ
మున॥ నడచిపొడగాంచిమనత । త్తడిదేలేరొరులునీవు దక్కకుమారా॥

క॥ నావినియావినయశ్రీ । భావూడంశుమదభిఖ్యపార్థివసుతుడు ।
ర్వీవిబుధాశీకర్తుల । తోవెడలిన్పతికిమొక్కిదుర్దాంతగతి॥

శా॥ వాలుసింగిణికేడెమూనియెడలన్వమంబుగీలించిగ । ర్వా
లీధాహితఘాతపుంజదహనుం డౌరాసుతుండాపితృ । వ్యాఖుల్ప్రివ్వినగ
తముంగని సమగ్రాశ్చర్యచిత్తాబ్జుడై । యాలోజొచ్చివిరున్నతోన్న
మితభాగానీకమల్లించుచు॥

క॥ చనిచనిరాజసుతుడుతూ । ర్పునకున్తల్లుటయు నటవిరూపా
క్షముగ । న్గొననయ్యెదానికాయన । ఘనపూజలుసల్పివినుతి గరవు
చుబల్కె॥

ఉ॥ సామజరాజమజ్జనకజాలముముచ్చనగల్చివార్వము॥ దే
మహిద్రవ్వియూడకరుదెంచిరి గన్పడరేడనుంఁజిరో । యామఘవాళిజేపడి
మహాధ్వరిమింకటసాగునేయన॥ । ప్రేమవచించెనగ్గజముపేళలభాషల
తోదయాళువై॥

క॥ ఈతావుగడచిచనుము । బ్జాతాప్తకులీనదొరకుసత్యంబుగనా
వ్వైతానాజానేయము । జేతోముద మొదనయాగసిద్ధిఘటించు॥

ఉ॥ నావినినంతసింపుచు ధనంజయదిగ్గజముఖ్యసౌరవం । తావ
ళపట్కదర్శనమొనర్చి సపర్యలుజేసినంస్తతు । ల్లావెలయించియమ్మె
దటిదాని తెరంగుననాడవించుగో । త్రాపభునందనుండరిగె, రాజకిరీటధి
శాతటంబున॥

గీ॥ అరిగితత్ప్రదేశమందధ్వరాశ్వంబు । నెమకిగానలేక నృపకు
మారు । డవలకొంతదూర మటుబోయికపిలాభి । ధానహరినిహరినతం
డుగాంచి॥

శా॥ కైలాసాచలపాళినాగసగ రక్షాపాలపుత్రచ్ఛతో । త్తా
లాంగోన్నతభస్తరాసుల లకార్దమ్యగ్రభాగంబున॥ । గ్రాలంగన్గెనిదూః
ఖసాగరమహా కల్లోలరేఖాంతరో । ద్వేలత్రాసితచిత్తుడెయనఘమూ
తి॥ందస్తునిగ్రామణి॥

క॥ డాసిప్రియభక్తితోనతి । శ్చసిపాగడెనిట్లతండుసింధుశరధిమ
స్తాసీనసుధాంధస్సరి । దానారోచ్చలనోర్మికాత్యార్భకుల॥

రగడ॥ జయజయమాధవ సద్వనమాధవ । జయజయహృత్ప్రి
యసతతోమాధవ । మామవకమలామలహృదయాలయ । మామవా
నుకంపామకరాలయ । జననస్థితిలయచర్యాకరుడవు । పనకాదికకంజవిభా
కరుడవు । విధిముఖసుర సేవితచరణుండవు । వ్యధబాపెడికరుణాచరణుం

ఉవు । నిన్నెరుగకదుర్గీతినిమాదొర । లున్నతకాయములుడిగిరిసాదర ।
మన్నించుమునను మన్నధసుందర । పన్నుతపుష్పస్థలధృతమందర । కాన
గలేవా గమములభవభవ । దానపమెత్తిదయగనుము సువిభవ । భా
నూడుపబింబశ్రీలోచన । దానవగర్వవితానవిలోచన । కపిలాకారము
గన్నమురారీ । విపులాపతివై వెలసినశౌరి॥

క॥ సుడికైదువదొరయంశపు । టొడయండగుకపిలయమినిహృ
దయాబ్జముసం । దిడిభక్తిమరియుసీగతి । నుడివెనగరపాత్రకుండనూ
నారృటుల॥

ఉ॥ తానుతరింపనెంచి విదితంబుగకర్దమునాత్తనాధును । జ్ఞాన
మెరుంగజేయుమని సన్నతిజేసిననీకుగల్గుసం । తానముచేకృతార్థతను
దాల్చెదవంచనిబోదబుట్టియ । మ్మానినిదేవహూతినిరమాధవధన్యనుజే
సితెన్నగ॥

మ॥ అనిమిత్తంబుగరావణుండలిగిదివ్యాస్త్రాళినీమీదరు । వీన
నవ్వీరుని ముష్టినొంచియు భయావేశంబునెందించిముం । దనిలోరామ
సమాకృతిదునిమి వ్రేయంజాలుదునిన్నుబా । మ్మనవేఘోరనిశాటదు
ర్జయ భుజాహంకారనిర్వాహకా॥

చ॥ కనదఘలేఖనాకలన గాఢరయప్రకరాంగుళీమిళ । ధ్వనత
రలేఖనుల్ ముఖవిఘాతములై చన చిత్రగుప్తము । ఖనిచయముల్నిరు
ద్యమత దాలిచిరట్టిపితృప్యలెల్లమీ । సునిశితదృక్పిఖిబడగళోకమి కే
లనటంచుమానితి॥

క॥ తనకర్తముతనకనుభవ । మెనయకపోదెంతవారికేనియునే
నీయనుమానమువాసితిను । యనఘానన్నాదరించియనుపుముగరుణ॥

క॥ అనిపొగడగగపిలాహ్వయ । వనజాక్షుడపాంగవీక్షవానింగ
నియో । జనపాలతనయకులపావనుడవుభక్తాగ్రణివిశుభమునీకెనగు॥

ఉ॥ రక్కసులుదృవించిరి ధరాస్థలిసాగరులైజగంబుల॥ జిక్కు

లవెట్టిసాధులకు సేగిఘటింపగజేయనిద్రుడి । జక్కి-నిదెచ్చియిచ్చటర
నవిడిపోనిటువారువచ్చిమ । ద్వుక్కరినాగ్నికీలలకు దేహములూహు
తులిచ్చిరక్కటా॥

చ॥ జగదపకారులీకరణి జావకయుండినసాధుకోటికిక । దిగులె
టుదీరుసర్వజగతీస్థలినేగతినేమమూరునీ । వగపికమానుమయ్య నువా
హినినేకముసోకిగాకవీరగపరిపంధివీటిసుఖమానరుసూనరపాలబాలకా॥

క॥ సీతాతదృతితభవా । సీతాతమఖంబుకడమ నిండించుని
కక । వీతింగొనియేగుమునీ । వీతిన్ననిమత్తుదాప్తి నెడపకువత్సా॥

గీ॥ గరుడగంధర్వముఖ్యాంశకలితమూతుక । లందొకంతైనక
పిలుడిట్లనినపిదప । గరుడగంధర్వముఖ్యభేచరులువిరుల । సోనమునిన్య
పసుతులపైజొనిపిరలరి॥

సీ॥ జతరానలునకునిషాదాళిజాలకధులి గజంబులగొన్నబలయు
తుండు । నిదిమహాయుధముగూడదువంచనముసేయ ననిపవికీకవైచినఘ
నుండు । త్రోటిపుటంబుచేదోయధిజలముదాల్చి సుధాంతికాగ్నినాన్చి
నసమద్ధ । డలఘుఘోరాహిస్ఫటాంచలంబులు ద్రోక్కియమృతంబునై
కొన్నసమరవిజయు । డగుఖగప్రభు డగుదెంచెసగరుదరాణ । కిరణగణ
ములచేదిగంతరములింగి । లికపుగ్రొంజిగిగానింప లేఖవీధి । దలనెలవె
లుంగునెరపనత్తపసికడతు॥

క॥ అరుదెంచికపిలదేవుని । చరణంబులకెరగినిల్వ సంయమవి
హగే । శ్వకుతోడనిట్టులనియెమ । ధురభవ్యామృత మరందతుల్యభవే
తులక॥

ఉ॥ ఈతనిచిత్తసంశయము తెల్లనుబాపివితానవాజితో । సీతరి
నేగవీడ్కొలుపు మీసగరాధ్వర మింకపూణమా । గాతవృధామదీ
క్షణశిఖావదు దగ్రతరాచ్చికిందను । వ్రాతములిచ్చిరామనుజ వద్యని
సూనులుదుర్విధానులై॥

క॥ నావినిఖగరాజావసు । ధావిభునందనునిజూచి తజనుతా

గం । గావారిభూతిగలియక । నీవారికిదివిఘటింపనేరదునుమ్మి॥

క॥ అనవినిరాజకుమారకు । డనియెన్ దివిజాపగా సమావిర్భవ
మున్ । వననిధులునిజలత్వము । గనుటకుగారణముదెల్పగదెఱివైరి॥

గీ॥ తండ్రులకునుదిలోదవిధానమాచ । రింపనూహించివెదకివా
రిగనలేక । వంతగుందుచునుంటి నావంతకరుణ । నానతిగ్రహించితత్క
ధనానతిమ్ము॥

మ॥ అనినన్ శౌచిశతాంగుడిట్లనియె మున్నజ్ఞాతుడింద్రావనం ।
బునకైయాచనకాఢ్యుడైమును పదంబుల్కాడువైరోచనిన్ । దనకిమ్మా
ధరనంచు వేడనతడిధాతీతలంబెల్లగ్ర । క్కునగోవిందుడుగొల్పెనెక్కడు
గుగా గోతేశపుత్రాగణీ॥

ఉ॥ మిన్నడుగొండు జేయుతరి మిక్కుటమైయదినత్యలోకపుం ।
దెన్నునకడ్డమైనవిధి దేవుడుభక్తితదంఘ్రిపాద్యమి । గన్నదియైమరుత్పు
రికగడ్డగనిల్చిబాగడ్డకెక్కెవి । ద్వన్నుతగంగనాగను సదానదదున్న
మదచ్చభంగయై॥

ఉ॥ రెండవభానుడోయనధరిత్రిప్రియవ్రతుడేగు చోరధాఖండత
రారినేమి మొసగాడినచోటులుగావెయిమహా । కాండధులేడుదత్కన
దగాధజలంబులగాలకేయులు । ద్దండపరాక్రమల్ద్రుహిణ దత్తవరస్త
యులుందురేపునన్॥

క॥ ఆయనివేకులుపగలీ । తోయధిలోడాగితటముదొరసినిశలు
ఘో । రాయుధములమునిపాళిక । పాయంబులుసేయుదురు గృపావిర
హితులై॥

ఉ॥ ఆకథయెట్టిదన్నవిను మాదియుగంబునగాలకేయులు । స్థి
కరమూర్తివృత్తుడును బేర్చిమరుత్పతిన్కొట్టివేల్పులన్ । నాకముజేర
నీకగహనంబులకుందరుమంగృపామతిన్ । జేకొనికాపుమంచుసరసీరుహ
సంభవుజేరిరాదటన్॥

క॥ వారజునిపొగడికరుణా । పారీణసురాహితులను బరిమార్చు

విధం । బేరీతియొప్పత్రాసురుమారణమెట్లగునొదెల్పుమాయనబలికె॥

చ॥ సరససరస్వతీతటనిశాంతుడు శాంతుడిలకదధీచినా । బరగి
నమానికల్పముల పారములాతనికయ్యెనాకళా । కరుకడకేగికికసనికా
యమువేడిననిచ్చువైరిభీ । కరములగుందదస్థులుజగంబునవజ్రముఖాయు
ధంబులై॥

క॥ అందుశితవజ్రధారక । మృందించున్వృత్తుసీయమరపతియ
నవా । రందరుజనిరిదధీచిగ । నందామరసభవుశాసనంబుననెమ్మి॥

క॥ జాసినమస్కారంబులు । జేసికడుంబాగడమాని శేఖరుడుగృ
పా । భాసురమతియైయాగ । గ్రాసులమీరాక కేమికారణమనినక॥

శా॥ లోకారాధ్యశచీట్పురస్కృతసురల్కాత్తంబులై వచ్చిరాలో
కింపన్నిముదేవతాహితము నాలోచించిమీకికసా । నీకంబులో దయసే
యుడన్నమది నెంతేసంతసంబండిధీ । రాకల్పుండు తపోధనుండువిడిచెం
బ్రాణప్రతానింబిలక॥

గీ॥ ఆతనియస్తివితతులమరులుజేకొని । రాయుధములుగాగనం
దునుజ్వ । లంపుటెముకత్వప్రియనుశిల్పిధారాశ । తంబుగానొనర్చెశం
బముర్వి॥

క॥ ఆదంభోళింగొనివృ । త్రాదిత్యవిరోధినార్చెనమరపతిజయ ।
శ్రీదనరకాలకేయుల । పైదేవానీకమడరె పార్థివతనయా॥

మ॥ వరదివ్యాయుధపాళిదాచిమరుద్వారంబుబీరంబుతో । దరు
మంగయ్యపునేలబాసియధికత్రాసాత్తులయియర్ణవాం । తరదేశంబునగా
లకేయమనుజాద్రశేణివేడాగియు । ర్వరకున్రేలరుదెంచిదుంచరిజనవ్రా
తంబులంగూరతక॥

సీ॥ విద్యాతపశ్రీలవిలసిల్లువిప్రకుంజరులకారణమునజగములెల్ల ।
ననపాయముగసౌఖ్యమనుభవింపుచునుండు నట్టివారినిరోసియార్చిలోక ।
ములకపాయమొనర్చి వెలయుదమనికాలకేయాసురులుషగలీయుదధిని ।
డాగిరాత్తులుధరా భాగంబునకుబిట్టు జనివశిష్టాశ్రమంబుననునూట ।

తొంబదేడ్వరచవనువనబులోన । నూర్వరచుభరద్వాజుచేర్వనికువ ।
దుండబారులఘనకోవిదులనుమింగి । బాసవాల్వారలనుభీతిబరచుచున్న ॥

క॥ జన్నముమొదలగుసర్విధు । లన్నియునున్నయగుఁజెరిగియ
మరాధీశుఁ । మున్నిడుకొని వైకుంఠపు । దెన్నునబడిసనిరిసకలదిక్పా
లాదుల్ ॥

గీ॥ ఏగివైకుంఠనగరిసర్వేశుగరుడ । రథునివైకుంఠవిష్ణునీరజద
ళాక్షు । దైత్యభంజనుగాంచి కృతప్రణాము । లగుచునుతియించిరిట్లని
యఖిలసురలు॥

మ॥ అనితుఘ్నారములయ్యెమాత్రిపుర దైత్యశ్రేణులందుగించు
నా । డనలాలోకునకంచునోనిశి చరాహంకారనిర్భేదివై । జనునీయూ
ర్వులటంచునోకడలి డించంబ్రాగ్వచఃపాలిద । ద్దనుజానుచ్ఛటతోవెలా
ర్చవెముకుందాఘోరిమీనాకృతిఁ ॥

మ॥ నగమన్బంగరమిపునీపునమ మన్నాటించియాడించిచి ।
త్రగతిఁరత్నగజాశ్వధేన్యమృతపూరశ్రీముఖంబుల్పదా । న్యగరిష్ఠండు
నదీశుడిబడసితో నాస్తాశితోనుర్వరఁ । దగదేదాసరిగానికీసరణి సుత్రా
మాదిలేఖావనా॥

సీ॥ ఘననిజామలకీతిఁ కలధౌతదండ్రాగ కలితవాసవసీల గుళిక
యనగ । కనకలోచనుగుండెకాయవీల్పగదవులొకనుకాలమాంసపుడు
నుకయనగ । పాటితరత్నగర్భాగర్భదేశ సంగ్రస్తయైవనరాకుముస్తయ
నగ । దంష్ట్రాపదేశమందారశాణాంచలంబున వెలుంగుమిళిందపోతమ
నగ । ప్రళయవారాశిమగ్నోర్వరావలయము । గోరనిడియెత్తవేఘోర
ఘుర్ఘురోరు । రావదీర్ఘాబ్జజాండకరండతలుడ । నగుమదింభవరాహనా
గారివాహ॥

ఉ॥ కన్నకుమారుజంప సమకట్టినసోకులరేడునీనఖా । భృష్ణ
తిచేనడంగుటరణోద్ధతిసీపుగతానుజేయుటే । మున్నెభవనుఖజ్వలనభూ
రిశిఖావళిగ్రాగిపెద్దమ్రా । గన్నిడెగాకకీటకముకైపడిమానవకేసరీహరి॥

ఉ॥ సీచరణంబు బెంచెనిధరణింగొనుచోపదనూపురంబువృత్తంబు | తా
చలమయ్యెమింటభవ దంఘ్రిగదించినదేవతాసప | రోచితపుష్పసాళిగ
నుడూత్కరము వరపాద్యవారిగా | ద్యోచరవాహినీలహరిదోచె విరో
చనజాతమోచనా॥

మ॥ శివుచేతన్విలువిద్య గైకొనుచు బంచేనాజహంసాళిము |
న్నవిరంధ్రంబుననారితీరియిపుడా హారాజహంసాళినే | డవిరంధ్రంబున
బంచుటబ్బురమె యంచాదిత్యులాడంగరా | జవితానంబునడంప వేడ్విజు
డవై సంగ్రామరంగంబునన్॥

సీ॥ అలనుమిత్రతానంద నాప్తినాడునునేడుకౌశికావనముజక్కగ
నొనర్చె | రహినిధర్మజ్ఞధర్మంబునాడునునేడు గుణకౌశలమునపర్థనము
వల్పె | రమణీయగోజానురక్తి నాడునునేడునలరె శ్రీజనకులకల్లుడగుచు |
వితతాంబునిధిభంగ విహృతినాడునునేడు నతులిత కాండసంగతిదనర్చె |
నాడునేడచ్యుతసమాఖ్యవీడడయ్యె | నాడునేడునువిక్రమోన్నతినటించె |
శ్రీడగావించెదెలిదీవినాడునేడు | గ్రాలెసాకేతముననండ్రురామనిన్ను॥

మ॥ దురహంకారికుభృత్పరంపరభవద్దొశ్వీరదంభోళిని | పురవృ
త్తింబడదోనప్రీతి నవినిస్తుల్యాస్సరోయోషిదు | త్కరవత్సోరుహశైల
ప్రతతతులంతన్వాలెహాచిత్రమై | బరగుంబోయనినిన్ను మెచ్చదె మరు
ద్వారంబునీలాంబరా॥

మ॥ బలవత్కంసముఖక్షపాచరతగువ్రాతంబులన్విక్రమ | జ్వల
నార్పింబాలియించినిమలదయాసారప్లతింగీర్తయ | స్థలమాళింగడగ
ట్టుదాక బెరుగంగా జేసితవప్తికా | స్థలిగట్టించవెశాక్వరాసురునిశీర్షంబైం
ద్రిసూతాగ్రణి॥

శా॥ తేరాలూరుపులశ్వముల్బరమునీదేహంబుగావించికా | మా
రిన్బుర్విజయాప్తికన్పిమునుబుద్ధాకారివై నీసుతుం | డై రాజిల్లురతీశుహో
డుగొనితద్వాత్వంగన్దాశీలచ | ర్యారూపాలఘుసాలతల్లజమువ్రయ్యంజే
యవేకేశవా॥

మ॥ హరిధారాదళితక్షమావలయ నిర్వత్పాంసునంఘాతసం ।
భరితాంభోజభవాండకోటరమిత ద్వాదాంధకారచ్ఛటాం । తరసందీప్త
కఠోంతావకభుజా దర్పాగ్నికీలాసము । త్కరతప్తోగ్రతురుష్కరాట్ఫల
భ రేఖాకల్కిరక్షింపవే॥

సీ॥ అధ్వరంబునకుమున్నంతరాయములూన్చు యజ్ఞస్నుదైత్యు
గీటడచినాడ । వండజాతములుజరాయుజంబులు స్వేదజములు ద్విజముల
ననమరునాల్గు । చందంబులగుహుతచయములరక్షింపుచున్న లోకావ
నునిన్ను వేడి । విన్నపంబొక్కటి వినుపింతుమికవిష్ట పోషద్రవమువిను
మురగశాయి । కాలకేయులధికకాయులుపగలెల్ల । వారిదుర్గబలమువ
లనజలధి । నుండిరేలువెడలి చండాట్టహాసులై । బ్రాహ్మణులవధింపపా
లువడిరి॥

ఉ॥ ఎట్టిదురాత్ములైన మరియేయుగ వేళలనేనివిప్రులం । బట్టివ
ధింతురేయకట బ్రాహ్మణహింసవినంగనయ్యెనీ । పట్టునసాధులైనద్విజ
పాళికీకీడుఘటింపధాత్రిదా । బిట్టుగగాసియయ్యెగడుభీతివహించెజగంబు
లన్నియు॥

ఉ॥ ఆవిధమెట్టులన్న సకలాగమముల్ ద్విజకోటిదాల్చినా ద్భావ
ముతోతదుక్తనుకృతక్రియలొందుట జేసిహవ్యక । వ్యావళిదేవతత్వైత
రులందరుదృష్టివహింతుదానసా । ఖ్యాపహమైజగత్సముదయంబలరు
ముచికుందరక్షకా॥

క॥ కావునవిప్రోషద్రవ । మీవునివారణమొనర్చి యెల్లజగము
ల॥ గావుమునేడుగృహమతి । నావుడుహరియానుధాశనచ్ఛటననియె॥

సర్గరా॥ కాలాంగుల్లాలకల్పుల్లఠినహృదయుల క్కాలకేయక్ష
పాటుల్ । జ్వాలావఘ్నాభిశౌర్యుల్లలనిధిసదనుల్వారినోర్వంగరాదు । త్రా
లాంభోదుర్దమధ్యస్థలచరులగుటదచ్చరద్యంబువుల్ని । రూపంబైపో
యిన స్వేబాలియుదురవనింబూర్వగీర్వాణకోటుల్ ॥

మ॥ ఘనవీర్యోన్నతమూర్తికుంభభవుడా కల్లోలిసీస్వామిజీవన

మొక్కుమ్మడిదావనోపునతనిం బ్రాధికంపుడియన్నదే! వనికాయంబపు
జేగుదెంచినతులవ్యాతాపిభుజ్జానినా । ధునకర్పించినతించిరామరధు
నీతుంగోర్మిగంగాభళిన్ ॥

సీ॥ భోగియైవిలసిల్లు బూరుతితామహు భోగిగాభూతలంబునను
నుపవె । జీమూతపథమాని చెన్నుమీరినవింధ్య జీమూతమునడంగ జేసి
మనవె । పుణ్యజనులనార్చిపొట్టనించెడిఘోర పుణ్యజనులమింగిపొల్పు
గనవె । కమలాధిపనుతాశగరముప్రకాశించికమలాళికిడవె నిష్కలుష
వృత్తి । నిగమనంతానములకుర్వినీముఖంబు । నిగమమైయుండనెగడవె
నిర్మలాత్మ । నీమహిమవర్ణనముసేయనేర్తుమేమ । హస్సనాధసుధమిన్
చీప్రాణనాథ ॥

క॥ అనియమరులెల్లదనుబొగ । డినగాంచిమునీశ్వరుం డడిగెవా
రలనే । పనికైవచ్చితిడిచ్చటి । కనుచుబ్రయాళుడయి గడునయప్రచు
రోక్తిన్ ॥

మ॥ అమృతాంధశ్చటగాలకేయకృత లోకాపత్ప్రపంచంబశే ।
షమెరింగించియుదీనిబాపగహృదజ్ఞాతంబునందూహమీ । రమరింతేని
మునీంద్రతుంగతర భంగారావసంఘాతసాం । ద్రముసంద్రంబికద్రావిదు
ర్భరజగత్సంతాపముల్తాన్పుమీ ॥

క॥ జలదుర్గంబుడివ్రోయిన । వెలువడుదుగుకాలకేయ వీరాదిక
దై । త్యులువారింబొరగొందుము । గలనాదివ్యాయుధ ప్రకాండప్ర
హతిన్ ॥

గీ॥ అనినవింధ్యవిమతుడట్లు సేయుదునని । యమరవరుల కెల్లహ
ర్షమూర । బల్కివచ్చెఱుచరపన్న గామరయత్న । గరుడముఖులతోడక
డలికడకు ॥

సీ॥ దీర్ఘ కల్లోలాపదేశహస్తంబులువిడిబడిపలుమారువిచ్చివిచ్చి!
తటదేశకలితావదాతడిండీరబృందచ్ఛర్దమునబిట్టునవ్వినవ్వినవి । వల్లచ్చకు
లకులవ్యాజంబుచేనిరంకుశలీల నాల్కలుగ్రోసిగ్రోసి । పటుతరారావ

దంభప్రచారోద్వృత్తిచేనట్టహాసంబుచేసిచేసి । చివరనిరుదిక్కులకుసా
రెజెప్పిజెప్పి । నుల్ల నెపమునవక్రతజూపిజూపి । వాహినీశ్వరుడవ్వింధ్య
వైరినాత్మ । నరకుగొనకుబృజడులకీసరణితగదె॥

క॥ రంగ తరంగములచే । నింగినొరయుచున్న వాధినియమిం
ద్రుడుచే । ర్వంగనిపలికెజడధి । పొంగకునీత్రుల్లడంచిపుత్తునిజముగ॥

ఉ॥ బాడబతీక్షణంబుబహుభంగుల మజ్జలమార్పలేకదా । వ్రీడ
వహించిలోగె యరరేయనిత్రులైడవేమొ యిప్పుడి । బాడబ తీక్షణంబి
కకబంధమశేషము బాపినిన్నుపె । స్పీడుగజేయుజూడుమని భీమముఖం
బతడూనెనుగ్రత॥

క॥ ఈచాడ్పునమొగముగ్రత । వాచంయమిదెరచినకలవాధి
జలంబుల్ । వీచీనంఘంబులతో । పై చెన్ని జగర్భమునసుపర్వులువైగడ॥

గీ॥ వదనమొగిబెంచి మున్నీటివారి నెల్ల । నానజాలకతిరుగునా
యనఘనుండె । వదనమొగిబెంచిమున్నీటివారి నెల్ల । నానెఘనుడితడే
యనిరమరులెల్ల॥

శా॥ యాదఃపాళులుగాలకేయముఖ దైత్యశ్రేణివేదోచెఱూ ।
న్యోదాంభోనిధియందురక్కసుల నత్యుగ్రోద్ధతిందాకెన । య్యాదిత్యప్ర
కరంబుగ్రొమ్మెరుగులన్యోన్యాయుధశ్రేణులం । బ్రాదుర్భావమునొందిచీ
కటుల నాపాదించెవిశ్వోద్వికీ॥

శా॥ ఆయెంబోయెదదుగ్రసంగరపు చర్యల్ జెప్పనేలయ్యదై ।
తేయానీకినిలోనకొందరు మదుద్దివ్యాయుధశ్రేణిచే । గాయంబుల్ దెగిగీ
టణ్ణగిరి కడుంగంపించివేకొందరా । హాయంచున్పణిధాత్రిడాగిరిగతా
హంకారులయిరాసుతా॥

క॥ చటులయుగాంతాగ్నిక్రియ । ఘటజాతుడుగ్రోలనీనకలవా
ధి జలంబిటుగోత్రాదేవికిని । స్పటవతనమెనసెననిసు పర్వశ్రేణుల్॥

మ॥ యతిమూర్ధన్య నగస్త్యవారుగనియీ యాదోనిధానంబు
పం । తతసీవాకృతనత్వమైవెలయుగానరి క్తమాటొప్పునే । మతియం

దక్కటికంబునిస్పృయఖిలాం భశ్చారిసంఘాతసే । వితమానట్లగ నేతదబ్ధి
కిడుముర్విస్సీర పూరౌఘముల్ ॥

క॥ అనవుడుమునిపల్కెనుధా । శశులారమదీయజరరచటులా
నలుచే । నినికెచుదన్వస్సీరమ । పనిదానింగ్రమ్మరంగబడయగ నేర ॥

మ॥ అనిపల్కన్వినిదేవతానికర మయ్యజ్ఞాననుంజేరియో । య
జ్ఞాదైత్యులొనర్చురాయిడికి కుంభావిర్భవున్వేడిజీ । వనపానంబొవరిం
పజేసితిమహో వారాసిబీడయ్యెన । త్వనికాయాశ్రయమాటదానిమగు
డన్వాస్థుతిగావింపుమా॥

మ॥ అనివాక్రున్వగళాకళావతిమగండాదిత్యులఁగాంచిపా । వను
లారావనరాశికింజలము జేర్చనామపర్యాయవే । శనయోధ్యావృతిలోభ
గీరధన్యపాలప్రాణిబొల్పారునా । యనదాసాగరునన్బవిత్తులను జేయన్
త్తపంబూనెడ ॥

క॥ చన్నతనవారిబూడిదె । దిన్నెలపై బాకధరకుదెచ్చునతండా ।
మిన్నేటినిమున్నీటికి । జెన్నారున్నాడెనీరు చింతవలదిక ॥

క॥ అనిపల్కియాపితామహు । డనిపెన్సననాంధులనుధరాధిప
సుతతే । జనిగొనినీడుపితామహు । మనికికిజచుమనినయంశుమంతుమ
బ్రీతి ॥

గీ॥ గరుడునకుమ్రొక్కివీడ్కొని ఘనతరాశ్వ । సహితుడైనర్వ
రధినీవిసరములండ । బాయకేతేరసగరభూపాలుపాలి । కరిగిజరిగినవిధ
ములాయనకుజెప్పె॥

క॥ అనిదెల్పినశౌనకముఖ । మునులందరమందహర్షమునసత్య
వతి । తనయాంతేవాసింబా । వనగుణవనరాశినవలివతనమడుగ ॥

శా॥ మంధానాచలధీరధీరజనసంతానానుకంపోజ్వల । త్సంధానం
దవిచారచారణగణోద్యద్వక్త్రనిర్యన్నుతి । గ్రంధారావవిహారహారదర
హీరగ్రావపశ్రీయశస్సంధానైకదిశారవారదసరోజాతాయతాలోకనా॥

క॥ కల్పనదృశవితరణసం । కల్పభవజనకనిరస్తకల్మషసుగుణా॥

కల్పమహేంధానశిఖా । కల్పసమగ్రప్రతాపకమాలాపా॥

ధృతివృత్తము ॥ మురాదిరిపుభంజనా మునిహృదంబురుద్రంజనా । సరోజదళలోచనా సగసగక్షణాలోచనా । చిరంతనవచశ్చరాచిరతరాదరత్థేచరా । కరీంద్రభయపాకహంక విజనామరానోకహ॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమన్మేధా దక్షిణామూర్త్యష్టమూర్తి దాక్షిణ్యాను
లబ్ధ కవితాసార సుభద్రాంబికా పిచ్చయామాత్యకుమార
తురగాన్వయ పయస్సాగరాభోగతా రాజారవేంకట
కవిధీర ప్రణీతంబైన నిర్వచన భగీరథోపాఖ్యా
నంబను మహాప్రబంధంబునందు
తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవాసుదేవాయనమః॥

శ్రీకరభీమాన్వయనీ । రాకరశశిరామదాసహర్షోదన్వ । ద్రాకా
శశాంకమండల । కోకాప్తాంతరవిహరిగుడిపూడిహరీ॥

గీ॥ అవధరింపుముశౌనకా దృఖిలమూనుల । గాంచిసూతుండుప
ల్కెసాగరులుకపిల । జటిలచటులదృగింధాననటితహేతి । పటలినీరాట
తాతతోపాత్రకుండు॥

చ॥ పలికివచించెవెండియు నృపాలపురందరదేవహూతిగా । డిలి
కొమరుంబ్రసన్నునిగ దేల్చితిసంస్తవమాచరించిని । మృలహృదయుండ
వైతురగ రాజముజేకొనిపొమ్ముజన్నము । జ్వలమతినాచరించును రసావి
భుడంచతడాడిపంచినక॥

శా॥ రానూహింపగవచ్చెనచ్చటికిగీర్వాణాభినంద్యుండహి । ప్రా
జ్ఞద్రోహిఖగేశ్వరుండతనితో నామానినన్జూపిదు । ర్తానుల్వీనిపితృవృ
లందరుమదుగ్రకోధబహిష్కృతా । మేనువైచుటకాత గుండునితనికా
నీవాదరించకదగుక॥

క॥ అనిపల్కినననుగనియా । యనయనియెన్ సీపితృవృలందరు
దివికిన్ । జనరీబూడిదెదిన్నెల । ననిమిషనదిముంపదేని యవసీశసుతా॥

ఉ॥ కానతపంబుసల్పితిజగన్నుతయాపతగాధిపాశ్వక । న్యాన
దీసిధరితి గదియంగమెనర్చిభవత్పితృవృనం । తానశరీరభస్తప్తపువితానము
ముంపగజేసివారిని । వానగభేదివీటికి రయంబునబంపుమటంచుపిమ్మటన్॥

క॥ కల్లాలమాలికంబువు । కల్లగజన్నట్టివిధము గంగామహిమం ।
బెల్ల వివరించిపంపిన । మెల్లనవార్వంబుతోడమీసన్నిధికిన్॥

క॥ చనుదెంచితి ననిచెప్పిన । జననాథుడగాధదుఃఖపాగరవీచి
న్తునిగిమహామూర్ఖబం । ధన్యుడైతుదిదెలసి యలసితానిట్లడలెన్॥

ఉ॥ అక్కటజక్కిదొంగయితడౌననియామునిమీదికేగి । యామె
క్కినసేతలూన్పమదినించుక సైపకరోషవహ్నికిన్ । గ్రక్కునబట్టెనాహు
తులగాదమునందరథాత్రిప్రాణముల్ । దక్కునెబాసవాల్వారల దాకిన
దుష్టుల కేమిసేయుదున్॥

చ॥ తొలుతటపట్టిదుష్టుడని దూరధరితికిద్రోచియీనుతా । వలి
గొలువన్ ప్రభుత్వవిభవంబువహించి మహాశ్వమేధము । జ్వలమతిసేయు
చోసవన వాజిదొలంగినదానికైహాళా । హళిజసకూలిరారకపిలార్యదృ
గన్నిశిఖాచయంబులన్॥

సీ॥ సప్తతంతుహయంబుసాగిపోవగఖలుం డెవ్వడోదాహరియిం
పనేల । హరియించితేనేమి యయ్యశ్వచోరకుం డున్నతావెరుగరాకుం
డనేల । గనరామి కేమితస్కరుడాహుమాయని కపిలార్యుచెంగటగట్టనే
ల । గట్టిననేమాయె గట్టల్కమత్తుతుల్ తపసిముచ్చనిబిట్టదవులనేల ।
దవిలితేనేమితగుశిక్ష తాపసుండు । సలుపకందరినిజనేత్రజనితదహస । శిఖ
కుశలభవ్రజములుగాజేయనేల । దస్పనేవిధివిధికి సధాత్రిలోన॥

చ॥ భృగుకరుణానులబ్ధసుతబృందము పమ్మయిపోయెనెట్టులీ । జ
గతిభరింతుప్రాణములు సాహసవృత్తికిజొచ్చిమానిచే । దెగిర్నటాడు
రాగ్రహగతింగడు గ్రొవ్విసహానిరాదె । పన్నగవిభుశాయికేనిదృహిణ

ప్రమథేశుల కేనిబిట్టుగన్ ||

ఉ॥ రాయను నామనంబినుము రాయను వ్రేలదువంతమృందినా ।
రాయనుమానికింత కనరాయనునన్ను శుగభిద్రోచినా । రాయనునేరిది
క్కుభళి రాయను బాసితి రేతనూజలా । రాయను జేసి తేయిటు హరాయ
ను నెక్కడ జొత్తు రాయనున్ ||

క॥ అనివిలపింపగగనుగొని । దనకులగురుడిట్టులనియె ధాతీశ్వ
రసి । వనిశంబువగచిప్రియనం । దనులంబ్రతికించెదేవ నరుడిదిమేలే ||

క॥ వగపొకకొన్నాల్లునుఖం । బుగనుండుటకొన్ని వాల్లు భువిజీ
వునకున్ । నెగడుకలకాలమేకం । బుగనుండునెవేధకై నభూపాలమణి ||

ఉ॥ కాశికువక్రబోధవిని గాధరుషణతనుజాలినందరిన్ । దాశ
తుడై వధించెపనుధాస్థలిమిత్ర సఖుండుమన్నన్ । దేశమునందుశోకముగ
డించెయు జేసినదేమిభూమిభృ । తొశికవంతవిడ్కొని యఘంబుసమా
ప్తమొనర్పుమొప్పుగన్ ||

గీ॥ ఇటువశిష్టుడాడనిలరేడుశోకంబు । మాని నొక్కి శేషమఘ
ముపూణన్ । ముగనొనర్తుమానిముఖ్యతద్యత్నసం । శీలివగుముఝుత్వి
గాశిసూడి ||

క॥ అనవుడువశిష్టసంయమి । యనఘర్త్వికాశిసూడియజ్ఞము
స్వాహా । స్వనపూర్వకాహుతులతో । దనరించుచునుండె శిఖలుదహ
నంబీనన్ ||

క॥ అంకురితముపిమ్మటనువి । శంకటశిఖలాకశమున సంధిలగ
ప్రవర్త్యం । కితుడైవహ్నిశుభా । లంకారప్రభనెనగెకళాధరులెన్నన్ ||

సీ॥ నవ్యసుధాసమానపుటోగిరపు ముద్దపెనువరాసేయంగడినె
డువారు । ధాన్యద్రవిణరమాధాములయిలేమికల్లాలినిల్వెడలించిదోలు
వారు । మణిమయాభరణకోమలదుకూలములచే పూటకొక్కొకచెన్ను
బూసువారు । రహిపుత్రపౌత్రపరంపరాయితవృత్తు లెనసినంతసము వ
హించువారు । స్వకమనోరథమునకంటె శతసహస్ర । భూరిఫలములు

గొనిరాజబాగడవాగు । గానిగానంగరాడామఘంబునందు । మందున
కునై నఫలహీనమానవుండు॥

మ॥ వసుధానిర్జరులొక్కకోటి భుజియింపఁ ఖంగుమన్నోతవి ।
ఔసగఁ జేసెడిగంటనాదెటములే కేవలై నయ్యశ్వమేధసవా । హస్సము
దాయమందుగడుజితస్ఫూర్తిఁ దద్యామిపా । లసహస్రాక్షునికల్క్రియింత
యని తెల్పుశక్యమేయేరికే॥

శా॥ సాంగామ్నాయవిదుల్ సమగ్రకవితా సంగీతసాహిత్యవి ।
ద్యాంగీకారులుశంకరాచ్యుత సవర్యాలోలురార్యచ్ఛటా । సంగుల్గానిక
ళావిహీనులమతల్ సజ్జేతసులత్సభా । రంగోద్భాసి పదస్యలందెసగ
రారాదెంతశోధించినక॥

క॥ కనకేష్టికాభిరామం । బనఘాష్టాందశకరమిత మగుచుజతు
స్త్రి । త్యనిధాన బైతురగన । వనవేదికదసరెగరుడపతగాకృతియై॥

సీ॥ విధ్యుక్తసరశినిమేధ్యాశ్వబంధన బంధురంబై నయాపంబు
చుట్టు । పాలాశములునుబైల్వంబులుమరియు ఖాదిరములునారేసి దేవ
దారు । మయములురెండుశ్లేష్మతకంబొందుయాపము లిర్వదొక్కటివ
రుసనిల్పి । వానికలంకారభావంబుగాపెక్కు భర్తయాపంబులుపాదు
కొల్పి । జలచరశతంబునొగిచుశ్చరణశతము । పక్షిశతమునుమున్నూ
రుసశువులున్చి । తద్విశేషసంబుపిదపన తడినడంచి । తరసములుదీసి
ఋత్విగ్వితానమవును॥

సీ॥ తత్తత్తుపర్వహితస్సాగులైన యాహుతులుగావించుచో
నతిగుణాఢ్య । యగునుకేళినిచేతనర్హంబులగుహుతంబులునల్ప జేసిమి
గిలినయవయ । ప్రాత్రురంబులను యథోక్త హుతంబులు గావించియా
హుతిమగుధలహరి । నాసికాసంతర్పణముజేసి తదనంతరముననరుంధ
తీకమలగంధి । లేడశేషపదస్యలఘూడితార । నిస్వనాశీర్వచశ్రేణినెర
పియంబు । ధావగాహనమునుతుది నాచరింప । జేయనొప్పరియమ్మ
హీనాయకుండు॥

శా॥ దీనారంబులుకోటికోటులఖ లర్చిక్పాళికర్పించిని । ర్హీన
గ్రామకదంబకంబులు బుధశ్రేణుల్గొనంజేసిన । ర్వేనగ్రామణులంసమా
దృతులతో నిద్ధాంబరాకల్పనంతానశ్రీ । నలరించినిమలగుణా తండ్రు
న్వశిష్టవర్తి॥

గీ॥ కాంచితత్పదములు గడిగియానీరు త్త । మాంగసీమనిడుచు
మానవేండ్రు । డపుడుధారవోసెనతనిక శేషగో । త్రాతలంబుభక్తిత
రగలెత్త॥

చ॥ పలికెనరుంధతీవిభుడు పాధి౯పుగన్మెనిరాజముఖ్యనీ । యల
ఘుభుజాగ్రపీఠిని పమగ్రనుఖోన్నతి నుండుకుంభినీ । లలనకుశర్కసంపద
గలాదెభలీమదధీనయైనచి । క్కులిడకగొమ్ముకోటిశతకోటి వరాలిడివా
ధి౯ మేఖిల౯ ॥

గీ॥ తపసియడిగినట్టి ధనమునకిబ్బడి । నిష్కకోటులొవగినీరజా
ప్త । వంశజుండునకల వసుమతీచక్రంబు । గొనియెనఖిలనృపతికులము
లెన్న॥

ఉ॥ పిమ్మటబాసవాల్దొరల విశ్వనృపాలురమిత్రబంధులొ । కమ్ము
లవీడుకొల్పిబలగమ్ములుదేశికుడు౯ సమస్తసై । న్యమ్ములువిప్రమంత్రజన
దాసకదంబము వెంటరాగవే । గమ్మునజేరెప్రోలురిపు ఘస్తరుడాయిల
రేడశోకుడై॥

మ॥ సరిదిడ్వేష్టితవిశ్వధాత్రిస్వ భుజాచక్రంబునందుంచివా । న
రరాజాన్వయుడామయాతి౯విర సత్సామప్రముఖ్యాపదుత్కర । శూన్యం
బుగరాజ్యమేలుచునుపుత్రశ్రేణికానాకసా । ఖ్యరమంగూర్పదలంచిచే
సెతప మాకాశాపగాధ్యాసియై॥

క॥ త్రింశత్సహస్రవర్షము । లంశుమదన్వయుడు నగరుడమగన
దినిని । స్పృశయముగ దేననపభృంశమతిందపము సేయఫలితముగామి౯ ॥

చ॥ పగచుచునిండ్రుజేరె దరువాతనిలావలయుంబశేషమా । ప
గరన్యపాలపౌత్రకుడు సాహసధుర్యుడు నీతిశాస్త్రుపా । రగుడలయంశు

మంతుడు విరాజిలజేసెభుజంబునకరా । గ్రగకరవాలధారరిపుకాండ
దురాగ్రహపంకమూడ్చుచు ॥

క॥ ధరనంశుమంతుడేలుచు । పరలోకనుఖము పితృవ్యవారము
నకుజే । కురజేయదవమొనర్చె । నురనిమ్మగనాత్మనిడివిశుద్ధవత్తుడై ॥

క॥ కపటేతరనియమంబున । జపమెడపక నేయఫలమెనగదయ్యె
జనా । ధివుడిలముప్పదివేలేం । డ్లపరిమితనయాప్తివేలియరిగెదివికి ॥

క॥ ధారాధరవాహనవర । ధారాధరచంద్రచంద్ర ధవళయశ
స్సం । చారాఖిలలోకుమసువి । చారుండుదిలీపకుండెసగు దత్తుత్తుడై ॥

మ॥ నురలోకచ్ఛలభూరిహర్ష్యమున కస్తాకోద్ధర్తిశాత్రవో ।
త్కరమాత్తోగ్రకృపాణదంభఘన సుత్రామాశ్చ నిశ్చేణికా । సరణిందా
రగధీరుడై సరిదధీశప్రావృతోర్వధురా । ధరుడై గాలెదిలీపుడంశు మద
నంతాకాంతజండాదట ॥

క॥ తాతయుతంద్రియుబలెగం । గాతటినింగూర్చితపమఖండవ్ర
త్తుడై । యాతడుసల్పుచుకడురో । గాతురుడయికిటికాయుడయ్యెవి
దప ॥

క॥ ఆరాజగ్రణిసుతుడుభ । గీంధుడుసమగ్రశౌర్యకీర్తికళా ।
గోత్రారధుడుఫలితనూరిమ । నోరధుడతడేలెనిలజనులుగొనియాడ ॥

సీ॥ యేయనంతేశు మహాయశోధామంబు ధామంబుహరిదగ్రత
తినొనర్చు । నేక్షితీర్పార్యహర్యక్షస్వభావంబు భావంబురిపుగజా వళికిగ
లచు । నేతులేతరుదాన కాతుకాకల్పంబు కల్పంబుకరణిమార్గణులమను
చు । నేభవ్యగుణతనూశోభదాననయమ్ము వానిమానమునడంచు । నత
డున్వనిదేశవళితాఖిలాంతరీప । భూపమకులగ్రదేశసంస్థాపితోరు । రత్న
దీపనికాయనీరాజనోజ్జ్వ । లాంఘిపల్లవుడాదిలీపాత్మజుండు ॥

ఉ॥ ఎల్లరుమెచ్చనాతడుమహీతల మేలుచునిట్టులెంచెదా । నుల్లము
నందుదేవనదినుర్వికిదేదసమాచరించుచు ॥ జెల్లిరితాతలుంగురుడిసీకడ
ముట్టని కర్జుమయ్యెహ । దొల్లిటిపుణ్యపావవితతుల్మహిజీవుల కేపుజూపవే ॥

గీ॥ అనితలంచిగంగనననికి దేదపం । బాచరింతుననుచు నఖిలరా
జ్య ! భరముమంత్రజచులపైనిల్పికదలెసె । హరశిఖరి కాభగీరధుండు॥

క॥ గామంబులుపల్లెలుముని । ధామంబులుగోసలననిధరములు
గటక । స్తోమంబులుగనుగొనుచున్ । భూమాశుడుతుహినగిరికి బోవగ
నుకచోన్॥

సీ॥ చటులపోత్రిఖరదంష్ట్రాదీణన్ వేణుస్రవత్తారచయ రంగవల్లి
కోర్వి । యాబీచచ్చగరాణ్ణ ఖాగ్రితుగ్రితకర్ణ్య లఘుస్రగుంకుమాలం
కృతంబు । గర్వితర్జునోన్మేష కలహసముద్యాత ఘోకారవాద్య రవాంకి
తంబు । దర్శంతరాళ సుప్తవ్యాఘ్రదుర్వార ఘటస్వనవాక్యగుంభితం
బు । ప్రకటసహకారతరుఫలగ్రాసనుత్త । మారహయమాలికాహరిత్త
రణంబు । నగుచుపఃణయ వేశ్యనుట్లలరుపెద్ద । కానగనిచొచ్చెజననభు
కానకతప॥

సర్గరా॥ కనియెన్ భూపాలచంశాగ్రణిస్వజనిత నక్షత్రలోకేశ్వ
రాలో । కనవాంఛోర్ధ్వసుత్తాంచత్కలశ జలధిశంకాకరాపారనీహ ।
రనికాయాభోగశోభాప్రకరధనళితాభిప్రదేశున్మరుద్ధా । తనదద్దర్యగ్ర
జాగ్రస్తచితని భరవాదారితాసున్ గిరీశున్॥

క॥ శృంగారములగుతన్దిరి । శృంగారములకతజెక్కి సితతుహి
నాళిన్ । రంగారుకటకపటలితై రంగారయుచున్విహారరతిజరియించెన్॥

సీ॥ కాయంబుబహువల్క్రికములుగప్పగగాధి కొడుగుతపంబుగై
కొన్నచోటు । ననిలాశికుండలుండర్థమిగమగుత్త సృపతిజన్న మొనర్చి
నెగడుచోటు । సర్వముగళపెండ్లి సమయంబులో ప్రమధానీకములుస
భయెనచోటు । హరిమహిమంబుఋష్యగ్రణులకు నీడజాశీశ్వరుడుజెప్పి
నట్టిచోటు । పుడమిజడధులునాల్గులు గెడసిముంచు । నాడుమనువున్న
గాటపువోడజలచ । కేంద్రమాపాచ్యుతుడుదాల్చియిడినచోటు । గాం
చుచుభగీరథకుమారకాంతుడవుడు॥

క॥ అశైలంబెల్లనుధా । త్రీశుమగ్రుమ్మరుచునొక్కయెడగాంచె

తటి । దేశదురుశాఖాక్రమి తాశముసుజలప్రకాశనుచుకొలనెదురన్॥

శా॥ తత్కావారితటోర్వరాలయ మునీంద్రశ్రేణియాధారిణి ।
భృత్కంఠీరపుజాచిరుబిటకు రానేలయ్యమిరాజ్యము । ద్యత్కల్పాణ
సమన్వితం బహితభృత్వామాత్యవర్గంబునం । పత్కేళిందనరారునేనృపు
లు గొల్వొనవు రేతప్పన్॥

క॥ నావినిభవదాశీర్వచ । నావిర్భవశుభముచే సుఖాయతినం
టిన్ । మావారుకపిలదృక్కి । లావచ్చిఖబడినవిధమిలన్ బధితమెకా॥

క॥ వారిబవిత్రులజేయగ । వారిజహితకులుడునగర భతన్ నుర
జదీ । వారింగోతపంబని । వారితగతిజేయుచున్ దివంబునకరిగెన్॥

చ॥ తపమొనంచుచున్ దివశధామముజేరిన మత్పితామహుం ।
డపగతదోషుడగుచున్ లాధిపుడట్టుల గంగగూర్చి । నిష్కపటజపంబుజే
సితుదిగానక కీర్తిశగీసుడయ్యెద । న్నృపసుతుడౌదిలీపు డొనరించెనతా
దృశవతన్ నంబున్॥

గీ॥ మద్గురుండాన్యపాలుడమ్మనుజవిభుడు । గెడసెనోగంబుచేత
నీపుడమిన్నాల్లు । చెరుగులకునన్ను భతన్ గాజేసిరంద । రంతనన్నావరిం
చెదురంతచింత॥

ఉ॥ ఎయ్యదియంటిరేనివినుడిజనకుండు వితామహుండువె । ని
య్యకతాతతాతమునుదేవతరంగిణిగూర్చికాయమల్ । డయ్యతపంబొన
ర్చినఫలత్వముగాంచక వేల్పువీటికొయ్యెయ్య । నజేరికొరతనూడ్చు
నిచింతగదాప్రవతిన్ లెన్॥

క॥ ఆచింతదీరనియతిన్ । ఖేచరనదిగూర్చి తపమొగింజేసిధరి ।
శ్రీచక్రమునకుదెత్తు । సుధీచక్రములారతద్విధిన్ దెల్పుడికన్॥

గీ॥ అనినకార్యసిద్ధిరన్నజేయనుచునా । శీర్వచించియునులు సె
లవొనంగ । సారనదినిగూర్చి జపమొనర్పగడంగె । ధీరచిత్తుడై భగీర
థుండు॥

శా॥ అంగన్యాసముఖాన్వితంబుగ వితానాంధోభునీమంత్రము ।

త్తుంగప్రీతినిమువ్వశిష్టముని నాధున్వేడిహృద్విధి । దాల్చెంగానన్మరికొ
న్నితద్విధులు బాళిందాపసులైష్ష । మాతంగారిద్రవిణుండురేడెరిగె శు
ద్ధశ్రీమనోబాతుడై॥

సీ॥ ఆరాజభూరినీహారాతిశైత్య సంభారంబులకు బ్రకంపంబుగొ
నక । నాయునుండుష్టకాలాభీలతరతాప ధట్టంబులకుబిట్టతల్లడిలక । నా
జిష్టుడలఘుతొయధరిధారానికా యములకుడెందమందఱుకుగొనక । నా
ధరాధీశ్వరుండధికోగ్రవాత వేగములకు చలనంబుగనురసీక । నానరేం
ద్రుండుదుమక దాహీనపటలి । కడలకనిరావరణసీమయందునిలిచి । గంగ
సూత్రితపమునల్పెకాయలాకు । గములుమూలంబులశనంబుగావిధించి॥

ఉ॥ హాసనముల్ సహస్ర దశ కాభిదసంఖ్యగనూర్ధ్వబాహుడై ।
యాయనఘుండుసల్పితుచి నభ్యవహారముమానిస్వణణాదిక । బాయని
ప్రేమతోహృదయపద్మమునిందిడి మానిరాజులౌ । రాయనజేసెదుర్భర
తరంపునపంబొక యేడుదగ్రతక॥

శా॥ అంతన్గావిరిగ్రమ్మెనలైసలఘోరాశననీకంబుల । త్యంతోద
గ్రతవ్రాలెనెల్లడల నూర్ధ్వాండప్రదేశంబునక । ధ్వాంతశ్రేణులునిండె
నుప్పతిలెనాదంబభ్రాసీమకభయా । క్రాంతంబయ్యెజగత్కదంబమురిలె
కాష్టావళుల్పెల్లుగక॥

శా॥ ఆయుత్పాతములంగనుంగొనిసుధాహారుల్పుధీరక్షణో । పా
యుందోయజుజేరిఘోరతపమబ్జాతాన్వవాయుండుదా । జేయంజొచ్చెదు
పారలైలముననిస్సీమోద్ధతికదానిచే । వీయుర్విస్థలికయ్యెగీడుదుపవేయి
ద్ధానుకంపామతీ॥

క॥ అనిసశతానందుండి । ట్లనియోసురలారగంగనవనికిదేబూ
నినవాచుభగీరథుడా । యనకుంబాడసూపునిజకరాపగకరుణక॥

గీ॥ తమపులేడింకనిదుము లెక్కడివిజనుడు । తావకాగారముల
కన్న చేవతాళు । లరిగిరాత్తాలయంబులకాభగీర । ధుండొనర్చుచునుం
డెనఖండతపము॥

క॥ నేకశ్రీకనభస్వ । త్సకావళితోడగంగ ప్రత్యక్షంబై । యా
కాశంబుననిల్చె । రాకాశశిబింబవిస్ఫురత్ప్రభలాలయ ॥

సీ॥ ప్రకటోర్మికావళీ నళులతోనున్న మత్ప్రధిత సైకతనితంబము
లతోడ । లాలిత శైవాలవాలబందముతో విలోలేక్షణపుగండుమీలతో
డ । విలసితాంబుజకోశవృత్త సనమురతోరమ్యారవిందవక్త్రంబుతోడ ।
పృథుతరావత నాభీవివరంబుతో సమదకూమప్రపదములతోడ । హం
సకరవంబులాలయననంతనీధి । యందుసాక్షాత్కరించిహార్యంఘ్రిజాత ।
బలికెస్వతరంగఘట్టనప్రభవనాద । మేదురగభీరనూక్తి భూమివిభుగాంచి ॥

గీ॥ తపముజాలులెమ్ముధరణీమహేంద్రభ । వస్త్రనోరధంబ వార్య
కరుణ । పఫలముగనొనర్పజనుదెంచితినినీదు । చెంగటికిననంగగంగగాంచి ॥

క॥ గంగేమంగళకారిత । రంగేకర్పూరదరమ రాశనిభవిభా ।
సంగేభక్తజనైన్ । భంగేమాంపాహియనుచు బ్రజుతియొనర్చె ॥

క॥ హరిజేరామేయాజా । వరజేవిభ్రాజితప్రభావజితమహా । వి
రజేజనకితహరిఃపద । శరజేమాంపాహియనుచుసన్నతిజేసె ॥

క॥ ఈకరణిపల్కిగ్రమ్మర । నాకధుని బాగడెవాసరాంతనటద్ద ।
రీకరకటకనిషంగమ । హాకల్లోతాఘకర్షణాత్యార్భటుల ॥

సీ॥ నదృప్తాపదమృషాసాధంబునకుత్వదూర్మిత్రేణి నిశ్రేణిమి
న్నువాక । తైధికాఘచ్ఛలోద్యన్తుగంబులకు నీకాండంబు కాండం
బుకలుషదమని । తాపత్రయాద్రిబృందములకునీర్పురీ శతధారశతధార
శౌరిపుత్రి । తీరధరాభాగధీరపక్షికినీదు సేకంబశోకంబనాకులాత్త । కేవల
చ్ఛాయలిమనీతటీననములు । పావనములుగదమ్మగీర్వాణవంద్య । నీప్ర
భావంబువర్ణింపనేర్పునాకు । గలదెనాతల్లిసకలాపగామతల్లి ॥

ఉ॥ తమ్ములకెల్లగీర్తులుహితమ్ములుగానిడిభూరిశైత్య । జాతమ్ములు
మారుతమ్ములకు దార్కొనజేసిసుజీవనంపు । మొత్తమ్ములనత్కపింద్రుల
నుదన్పుచుభాసిలుచున్ననీను । వృత్తమ్ములుదల్పుగానభిమతమ్ములు జేకు
రవేబుధాశికి ॥

ఉ॥ మాప్రపితామహుల్ కపిలమానిద్యగః తరవీతిహోత్ర హే ।
తిప్రకరప్రచండనిహతిః బడిరప్పెనుబూదికుప్పలక్ । క్షీప్రగతిభవల్ల
హారిజేచ్చిపవిత్తుల జేయనమ్మభ । ద్రప్రదనిమ్మ గాతిలక దా సమరుర్వసు
ధాజనల్లికా॥

క॥ నావినియట్లనియెజగ । త్పాననిసుర శైవలినిస్సపాలతిలకనే
దేవపథంబుననండిమ । హీవలయముమీదబడిన నెడిరువైడమదే॥

ఉ॥ అవిధమెట్లనను మంబరవీధినిఃల్పిడిగ్గమ । జీవనధార
సోకిజగతీవలయంబులంబునుగ్గును । గ్గువికలంబునొంద దెలయంబులు
గావెజగత్కదంబముల్ । గావుననాశ్రయింపునుహికంకణునను భరింప
నోన్మపా॥

క॥ అనిమిషనదియటునుడివిచ । నినవిదపభగీరథాననీవిభుమబు
ధావనుదహనాలోకనుపా । వనునార్యాహృదయభవనుభావాబ్జమునక్॥

చ॥ నిలిపినరేంద్రుడేడొకటినిష్ఠమెయి సకలేంద్రియాళినం । చ
లనమువాపిమానస నశంబుగ దాచిచితన్తనంబనా । విలగతినీశునందు
నిచి వీడకచేసెతపంబుదానన । గ్గులప్రటనుగ్రహంబొదవి గాదిలితోన్మ
పమాళిముంగలక్ ।

నీ॥ కాళితోన్మమరాజపాళితోశశిబద్ధఃపాళితోదిక్పాలకాళితో
డ । నందితోజేజేలమందితోగానకమణ్డితోజిల్వరాయందెతోడ । మెక
ముతోగణకదంబకముతోసత్వగం శుకముతోనుడువధాలకముతోడ ।
ధాతతోనిందిరా నేతతోగ్రాంచ జిద్భాతతోసెకకంటి మూతతోడ ।
భూతితోసవ్య కారుణ్యభూతితోడ । వ్రతులతోనస్సరో వధూతతులతో
డ । హితులతో భైరవాది కాశ్రీతులతోడ । సరసమిగురొత్తశివుడు సా
త్కరించె॥

గీ॥ ఇట్లు ప్రత్యక్షమయిన గౌరీశుగాంచి శరధికాంక్షితలస్వామి
శరసభక్తి । చేనమస్కారములు పెక్కుజేసినమక । చమకసూక్తుల
తో నుతుల్పల్పిపల్కె॥

దండకము॥ శ్రీమన్మహాదేవ దేవాగ బాణానబాణాదికత్రాణ
 పాణాకృతాపర్ణ పర్ణాశిభావాంబురుట్కుణికాగార కీరాశ్వసంహారపా
 రందరేభాబ్జ కర్పూర శేషోరగోద్య త్రభాపూరధిక్కారి శోభాంగమా
 తంగ రక్షోంధకోగ్రాంధ కారార్కదర్శిక రాకల్ప కల్పాంతవేళా కరా
 గ్రేధ ధక్కాధమత్కార నిర్బిదభిద్వాఖిలాహండ్ తద్వాద్య గర్భప్ర
 నిర్వాత సచ్చబ్జ శాస్త్రాది సూత్రోఘపూర్దానవ ప్రాణవాతూల వాతం
 ధయాధీశ హాలాహలస్యాత కంఠాజిరస్థాన భానూడుపాశ్చ్యక్ష య
 మోదిరాణ్భిత సుత్రామముఖ్యాజరస్తోమ సంస్తూయమానాంఘ్రి పంకే
 రుహద్వంద్వవందామందారసీవద్వితీయా మబ్రహ్మవైయిండి తర్వాత
 సంశుద్ధసత్వప్రదానైక మాయాగతీ దివ్యసాకావరేణ బ్రవణికంచి
 రుద్రాచ్యుతాంభోజ గర్భాకృతుల్దాల్చి విశ్వక్రియాధార సంశోభినై
 యున్న యోయన్న నిన్నెన్న నేనంతవాడక విధిందాది బృందారకు
 ల్లాలరల్లాట మచ్చి క్తిమాత్రంబుగాగొల్తు మన్నింపవే కంధరప్రోత దు
 ర్వారపాశాయ ధాకృష్టముస్యర్భకాతే స్వనార్థాచ్చ లింగోదరావిర్భ
 వీభూత మాపాంఘ్రి నిఘాతపాత ప్రభగ్నాంతకోరః కవాటాకృపీటా
 శు గాకాశ భూవహులక దొల్తగల్పించి యామీద సర్వంబునుంజేసి
 పోషించి మాయించి జెన్నాగు నిన్నెన్వరిక బొల్తునోయయ్య త్రయ్యం
 త విద్యామిషాదర్శ సందర్శితాకార మాయారప్రతంబు నీమాళినర్పించు
 వారెన్న డాలింపరా భీలకాలాశ్వ కంఠోపకంఠ స్ఫురద్ధురిటికారానమో
 దేవ సంసారవారాకరం బీదగాలేని యీ బీదకెట్లోడవైయొడ్డు నట్కింతు
 ప్రొ డిక్కునీవంటి నావంటి దీనావళింబోచు భారంబునీ దేక దా శోక దా
 ప్రొరు జీమూత జీమూతజాధీశ ధీశాలిసంతాన సంతానసంపచ్చభాధీన
 సమ్యక్కృపాలీల యారక్షమాం రక్షమాం రక్షమాం ॥

చ॥ చలమున తండ్రితాతలొక సంయుమ్మైజనితత్కరోర నృ ।
 స్వలన శిఖాహతింగుమిలి కాలి వసుంధరబూదికుప్పలై । నిలిచిరివాని
 ముంప నురనిమ్మగ వేడగదోచి మజ్జా । జ్వలతిరధారకోప దురసావల
 యుంబుని పల్కియట్లనెక ॥

క॥ పైనుండిధరకుడిశుమ! త్పాసీయాభీలరయముభరియింపగనీ!
శానుడుదక్క తడన్యడు | గానగరాడనిన నిన్నుగంటి పశుపతీ ॥

చ॥ అనిపలుమారుమొక్కిన నృపాగ్రణిగన్దైని ఫాలలోచనుం
డనియెదలంధరితు నజరాపగదెమ్ము భవత్తపంబునా! మనముగరంగజే
సె బుధమాన్యులు ధన్యులు సద్వృతాన్యుల | త్యనఘులు పుత్రకుల్వో
డమునట్లుగ నీకు వరంబొసంగితి ॥

క॥ అనవుడుహాషిఁచిదిలీ! పనృపాలసుతుండుగంగబ్రాధిఁప
గవ! చెనఖండపాంశుడిండి! రని కాయము మింట శశికరచ్ఛటనీన ॥

శా॥ తారామండల మంతరిక్షము జగద్వారంబువీలకమహా!
గ్రారావం బొనరించుచు గులమహీ ద్రాఘంబులోధాత్రితో | గారీ
శుంగొని భోగిలోకమున కేంబోవుమాడ్కిఁ ఘన! ద్వారంబెల్లనుదా
నయై యఖిలజీవవ్రాతముల్ భీతిల ॥

కం॥ ఏతెంచుసురాపగగ! ర్వాతిశయంబడప పుష్కరాలకుడగ
జా! నేతకపర్దముబెంచె! ఖ్యాతిగ దేవనదిదత్కుహరమున బడియె ॥

చ॥ పడివెడలంగ లేక వృషవాహకపర్దము నందడంగన | య్యె
డయడుగాంచియచ్చెరువు నెండిజగంబులు మ్రింగవచ్చుకై | వడిచదలె
ల్లనిండి సురవాహిని తిట్టినయట్లు మాయమై! పొదవడగెగటాయను
చు భూతపతి భజియించెగమర ॥

గీ॥ ఆభగీరధుభక్తికయ్యభవుడాద! రమున సాక్షాత్కరించి వి
రాజమాన! నిజజటాజూట మొక్కింత నేలకొడుగ | జేయగాడిగ్గ గీ
ర్వాణసింధువిలకు ॥

శా॥ ఆలోకంబహిలోక సీమనిడి దివ్యలోకనశ్రీలచే! నాలేఖా
పగక్వార్జమింగని మదిహాషిఁచి నిన్నొంచురా | ట్పళిసద్గతి కన్న
వచ్చితిని నాపైనల్లవద్దంచుదా | గేలోలిన్తుకుళించెనా నెనగునక్షీణాబ్జ
కోశాళితో ॥

సీ॥ కపిలునికిన్కకక్కడికి బోవెరపూని సుడివడుచందాన సుడు

లుగ్రాలి సాగరదోళము ల్పనదోచుకరముల కరణిచెన్నగు తరంగములు సెలగ । నెండద్యోనదికి రాకుండబట్టిన గొడుగులునాజదల హంస కులములెసగ । ధునిలోనల భగీరథునికీర్తులూరి భాసితెనాగఫీనముల్ దళుకులీన । వచ్చెమిన్నెరు మేమేడజొచ్చియుందు । మనియఘంబులు మొరజెట్టెనభవుగూర్చి । యనగపంకజములనుండి యళులులేచి భోరన మహాబిలముడాసి మోతలిడగ ॥

చ॥ ముహురుదితోగ్ర ఘోషణ సమూహము లాకసమంటరోదనీ । కుహరమువీలబెల్లు బికిగొబ్బునబారి సరోంతరింబులక । లహరుల నివి సప్తగతుల స్తవహించె బల ర్యజేందిరే । శహరముఖాధ్వరాశనులు సంస్తుతులంబర వీధిసల్పగక ॥

గీ॥ నిరఘలగుచు పావనీహ్లాదినీనలి । నీసమాహ్వయముల నెగడుమూడు । వాకలేగె తూర్పువై పునకూమికా । డోలలందుహంసపాళులూగ ॥

క॥ సీతసుచక్షువుసింధుపు । లాతతగతినేగె సశ్చిమాశకుమూడు । ర్వీతలతైధికవృజన । వ్రాతాగశతారలై ప్రబలుధారలతోక ॥

క॥ అనిష్టాపగలందు విభాసిలునొక వాకవెడలి వచ్చెదిలీప । ట్టై సుత్రామాత్తజతో । భాసురవిశదప్రవాహ వైభవయగుచు ॥

సీ॥ దివికేగదివురు తైధికకుల కెసంగునిచ్చెనలు నాభూరివీచికలుగ్రాల । ద్రిష్టదునిట్లఘుశ్రేణులనెల్ల శనన్కరణినానతకసంఘాతమమర । తారలతోజెల్లి దనరింపజనురీతి ఖతలంబునకుపయఃకణములెగయ । నార్యకీర్తులకు దీప్తైపరాపగలనవ్విసమాడ్కి డిండిర వితతివెలయ । పృథివిపెంపెల్ల వీక్షింతు పెక్కుకనుక । నన్నచందాన మీనచయంబు లొప్ప । సమితవారిచరములు జెల్వారవచ్చె । నాకతటిసీతిలకము భూలోకమునకు ॥

ఉ॥ అంతశతార్కమై యమరునట్టుల కాంతిమదచ్ఛరత్నసం । క్రాంతకలాపజాల రుచిరప్రభలాకస మెల్లనిండగా । దంతివిమానముఖ్య

ముల దాలించినచ్చిరి వేగనప్పరః! సంతతితోమరుత్తచర సాధ్యవసుప్ర
ముఖాళితోసుసల్ ||

సీ॥ స్వవిమానబద్ధహంసగున్ని కాయంబు నింగిపైవండువెన్న
లలుగాయ! పాశ్చ్యంబులనునవ బ్రహ్మలేతెంచుచు నవకల్పవిధానంబుల
డుగ! నమతోపనిషధన్వి తామ్నాయములునాల్గు పురుషాకృతులబూ
ని ముందునడువ! నలఘుసప్తవ్యాహృతులతోడ గాయత్రిసుతిమాతడా
సి సంస్తుతులొనర్ప! స్ఫటికపాంచాలి కాంతికపద్మరాగ! రత్నచిత్రంబు
కరణిగీర్భానుతోడ! వచ్చెపరమేష్టిర్జ్వరా పగనుజూడ! నజరపాదులగే
ల్తోడ్పులందుకొనుచు||

ఉ॥ అందరు నిర్జరాదులు సురాపగలోన గృతావగాహులై |
నందనముల్ ఘటింపుచు జపంబులుచేసిరి మున్గియప్పరో! బృందములా
డింతట మునీంద్రులు స్నానములాచరించియా! నందముమీరగాసుమ
గణంబుల బూజలొనర్చి రెంతయు ||

శా॥ ఆపుణ్యాపగలోన మున్గికలుషవ్యాపారులుంశాపపం! తా
పుల్ నాకముజేరునుండ సురగంధర్వాస్సరోయక్షకా! ప్లాపుల్ దాసవదై
త్యరాక్షసులు భాస్వద్వంశజస్యందినం! బేపారం జనుచోవడిందవిలి రిథే
ప్రప్రకామ్యాక్షులై ||

క॥ లవారీజలరయవిదళిత! బహులాహార్యాఘయగుచు బరతెం
చితపో! వహుడగు జహ్నుసయధ్వర! మహిముంచెన్తోతతో నమరధు
నిసరణి ||

సీ॥ సారధవిత్రచమాలారణిశ్రేణి తరగలపై దేలినరదబట్టి! పర
మాన్నప్పషదాజ్య చగువులతోజిక్లు ఝరిచంద్రకితములై పరససాగె |
ప్రాగ్స్వంశముఖయాగ భవనోత్కరిచ్చాదనములు వేణువులునూరముగ
జరిగె! సామాజికతిజ్ఞి చయమెల్లచేయూతచే రోధమునకువచ్చిరిదలం
కి! యరుతరపునెల్లి బోనోడియుడ్డుగుడుచు! చుండుగొందర నీతగాండ్రు
డుపతితుల! నెడ్డుజేరిచి రంత జహ్నుండుగనలి! కటతటంబుల ధరగదా

గంగననియె॥

చ॥ క్రతువురుషాంఘ్రిపద్మమునగల్గితివధ్వర భుక్కురాంతిక। ఓ
తివసియించితీవు గుణశీలవటంచెద నమ్మియుంటి। దుర్గతివగుచు గలం
చితివి మామఘమద్దిర పంక కారిణుల్ । తతఃపడవతనల్ గుటిల తారత
లెక్కుదరే సమున్నతి॥

సీ॥ వక్రంపునడవడి వదలకప్పధుకీతిక నడుగుబట్టించిన గడును
తనము । బలుగాలిసోకి బొబ్బలువెట్టుచును మేరమాలివతికంచు గ
య్యాళితనము । గడుతక్కువలకు చక్కగసాగి యున్నతస్థలులకెక్కగ
లేని చౌకదనము । మించియొడ్లకుగాసి నించిబిట్టుగగురుతగుల గీటడగిం
చు దగరతనము । ధీనరులకు విసారాళి తేగమిచ్చు । నట్టిటక్కరితనము
డాయంగవచ్చు । వారిపైవిషములుజిల్కు పలుచతనము । గన్ననినులో
కపావనివన్న నగరె ॥

చ॥ పొరిబారిసీరువట్టి కడుబుగ్గలుబెంచి కరంబురాగవై । యర
చుచుభంగపాళులు రయంబుననొడ్లకు రాగజేసియ । ద్దిరభువనంబులన్
నుడుల ద్రిప్పితి నంచును ద్రుళ్ళబోకుని । పురగతి నీదుజీవనము సున్న
గజేయక మాననేర్తునే॥

క॥ అనివదనముబెంచిఘనా । ఘనగర్జానినదమున జగత్పావని
యా । ధునిగ్రోలికడలిగొన్నబు । ధుని బోలివెలింగెరోషధూర్వహమ
తియై ॥

చ॥ అదిగని యాభగీరథ జనాధిపచంద్రుడు జహ్నుమానికి॥
నదమలభక్తిమ్రొక్కులిడి సారతరోక్కుల బల్కెసాగరుల్ । మదమున
కార్దమిందవిలి మ్రుందిరి సాధులనేచువారికె । ప్లోదపుశుభంబు లిప్పుడు
బహుశ్రమకోరిచి గంగదెచ్చితి॥

క॥ నాధుఃస్ఫురమన్నశివా । నాధునితల జిక్కినట్లైనసెనిచ్చ
టనా । నాధునికావనదైన్యస । నాధునిననుబ్రోవుమజరనదినివిడికృప॥

గీ॥ అయ్యె శతసహస్రహయనంబులుసాగ । రాళిగెడసి నేటికమ

లచరిత | యొదవ దక్కటాతిలోదకదానంబు | వారలెంతపాప కారు
లొక్కొక్క ||

సీ॥ పేరుమాసెగడయ్య పృథులహరులుతావ కాంబకేంధానకీ
లాళిదవిలి | పొడవడంగెనుబిట్టు భూర్యూమి కలుభవచ్చటులరోషాన
లోష్ణక్రమమున | కడలంఁటెవుండరీకములెల్ల యుష్మదుద్గాఢతరోచ్చాఢ్య
సఘట్టనమున | నుడిగిపోయెనుకంకణోత్కరంబులుత్వ తపస్సూరదుర్దాం
తభానుతతుల | చదలొరసివచ్చుమిన్నేటిజలమునెల్ల | నిలువబడిదావికూ
ర్పుటివలపులేక | బాపురేసీమహిమలెంచపాపరేడు | చాలునేదూరితగ్గా
నిజహ్నుమాని ||

క॥ అనియంశుమన్తృపాలకు | మనుమడువినుతింపసుర సమాజ
ముతోడై | మునివిభుగీతిఁచిరికను | లెనిమిదిగలవేల్పుపిదప నిట్లని
పల్కె ||

చ॥ క్రతుఫలమిచ్చినాడ మునిరాజవహింపుము శాంతితేవతా |
శతములకెల్లప్రీతిగరసన్విడుమయ్య సురాపగ్గ | భవత్సుతయగుచుంబ్ర
కాశిలుకుశూహల మూనుముమానుమల్కడు | ప్పతితులనేనిబ్రోచు దె
లివాకనునీవరికట్టుటొప్పునే ||

క॥ నావినిమునికేల్తొగిచిన | తావననినుగంటిమంటినమర జ్యే
ష్ఠు | బావనునీయాజ్ఞసరి | జ్జీవనమిక లిడువబూనితినియనియంత ||

ఉ॥ వెంగిలిగాదెనోట విడవేలుపువాకకబంధమంచుదా | గంగ
నువీడెజహ్నుముని కర్ణసురంగము పెద్దజేసిగో | త్రంగమకించిదూకుతరి
రాజిలెదజ్జలధారమానికీర్త్యంగన గొండ్లిలోనభినయస్థితిజూచిన బాహు
ప్రాయన ||

మ॥ మునినాడింధముడుర్వరాసతికిసొమ్ముల్సేయశబ్దగ్రహం | బను
కమ్మచ్చునవెండికమ్మియిడి దూయదీవయైబొల్చుచా | యనుగంగాజల
ధారభవ్యసితవర్ణాధారయైభూతలం | బునకుండిగ్గి భగీరథుంగదిసెవిసూఫ
ర్జతరంగార్భటు ||

ఉ॥ ఓణిపువెంటదోయనిధిజొచ్చి రసాతలసీమబాకిగీ॥ ర్వాణత
రంగిణీమణి జవంబునసాగరభూతివేదికా॥ శ్రేణులముంచిపారె సరసీజహి
తాన్వయుగాంచియంతవా॥ ప్రాణవిభుండుబల్కె పృథుగాంగతరంగఘు
మఁఘుమార్భటు॥

గీ॥ పొసగునెందాకసర్వతోముఖములబ్ధి॥ సంతపర్యంతమాదితే
యాలయంబు॥ బాయరాసాగరులుగ్రాలునీయశంబు॥ ధాత్రిమిన్నేరెసం
గునందాకవత్స॥

ఉ॥ దివ్యవిభూషణంబులను దివ్యదుకూలకలాపకంబుల॥ దివ్య
లతాంతమాలికల దివ్యసుగంధములంధరించియా॥ దివ్యలవీటసాగరులు
దేలుదురక్షయభోగముల్ భవ॥ ద్వివ్యతపోవిభూతి పితృదేవగణంబునకీదె
సౌఖ్యముల్॥

ఉ॥ తాతయుతాతతాతమరితండ్రియు దాలిచిపూర్తి సేయలే॥
కీతటిసీవ్రతంబు దివికేగిరిదీనిఫలింపజేసివి॥ ఖ్యాతివహించినాడవుగదయ్య
దద్రభతరంగిణీప్రభా॥ వ్రాతసదృగ్యశోనటుకిరంగములాశలుగాగ గ్రా
లుమీ॥

శా॥ మూలస్తంభమవైతిధర్మముల కీపుణ్యోదకశ్రేణిచే॥ జా
లన్సానవిధానముల్ సలిపి యశ్రాంతంబభీష్టార్ధరిం॥ ఛోళిగైకొను
మీశ్వరాచ్యుతపదాస్తోకార్చనాద్యుత్సవ॥ శ్రీలదేలుమునేలయేలుము
ధనాధిప్రాణులంబోవుమీ॥

శా॥ కాకుత్స్థాన్వయకంజభానులుకళా కాకోదరేశుల్కృపా॥
బోకుల్ సీకుదయింతురాత్తజులు సుశ్లోకుండవైయుండుమో॥ పాకారా
తిసదృక్షభోగయని యాపద్ధాసనుండేగెభా॥ పాకాంతాయుత్తుడెస్వలో
కమునకాన్ధ దేవతాపాళితో॥

ఉ॥ ఆదటగంగలోమునిగి యర్వదివేపురకాభగీరథ॥ క్షౌద్రయి
తుండుసల్పిన ప్రశస్తతిలోదకదానలీలచే॥ పాదుగవారుదివ్య తనుభాసి
తులైనిజనప్తకంచిత॥ శ్రీదనరారదీవనలు సేయుచునాకముజేరిరున్నతి॥

ఉ॥ ఉన్నతనిన్యలోకముల కొప్పుగ సాగరకోటిజేరవి ద్వన్నిక
రంబులంబిలిచి తద్వసుధావిభుడిచ్చెదానముల్ । పన్నుగనగ్రహారముల
భర్త కలాపములకామణిల్వరా! లన్నముబెట్టి సర్వసుజనాళికి పడననం
యతంబుగన్ ॥

ఉ॥ పిమ్మటనాభగీరధుడుపేరిమినిార నయోధ్యజేరిచు । టమ్ము
బుమిత్రపాళులు భటచ్చటలుం సచివుల్ గళాధ్యవ! ర్గమ్ములు సంతసింపరి
పురాజకదంబము ఘోరశైలదు! ర్గమ్ములనాశ్రయింపగధరాతిలమేలెగృ
పాణపాణియై॥

శా॥ శక్రాద్యష్టగీర్వరుల్ బాగడనిస్సాణానకధ్వానమా! శా
క్రోడంబులువీల జేయగచమూచక్రార్భటుల్ రేగివా! ధీక్రాస్వనపాళి
మ్రొగజనివైరిత్తుపులంగెల్చిని! ర్వక్రప్రీతి దురంగమేధములు గోత్రంజే
సెరేడావలన్ ॥

సీ॥ ఆభగీరధుడుదానశ్వమేధంబులు సేయుచోవేర్వేరవేయివే
ల! తేరులకన్నెల నారూఢిగానలంకారంబుగావించిగారవమున! నరదం
బులకునూరు కరులగరికినహస్తతురంగములను దురంగమునకు! గోప
రంపరనట్లు బాపింపగాజేసి భూరిభూరియుతంబుగారహించి దానములు
మహీసురానీకములకిచ్చి! యంతరీపవిత్తులన్నిపొగడ! నెగడుచునుశ్రు
తాద్యవేకా త్తజులగాంచి! పాలనంబుజేసె నేలయెల్ల ॥

మ॥ వృజినఘ్నంబగునీకధకజదివినన్ విన్నస్వరాయుర్త్వకం!
డజులైశ్రీధరాధాన్యకీర్తియతులైనం దీభవత్సర్వవా! కజులైయుండుటె
గాక వానిపితృసంఘాతంబులశాంత సౌఖ్యజగద్వాసులుగాగలారుపుధు
భాగప్రోజ్వలాకారులై ।

క॥ కార్యంబులెల్లనగునఖి! లార్జులచే నుతులుగాంతు రాము
ష్టికపుం! జర్యసుఖంతారుదుడిముని! వల్యావళులారయీనృపతికధవిన్నన్ ॥

మ॥ కరసంభాసిదరారివత్స ముఖరక్షశైల జంభానిష్ఠురదారి
ద్ర్యధవాభ్రవారినియమిస్తామా త్తనంచారిమం! ధరగోపధకనధారిపూ

నిర్వచనభగీరథోపాఖ్యానము.

ర్ణతరసంధాకారివేదాంతపరి జరశారగుడిపూడి శౌరిగుణవిస్తారానుచా
రీహరీ ||

క॥ సారస్వమంతతస్కర | మారమహై నఃకుభృద్భిదురశితధా
రా | వారసుధాంధౌరతూ | భారనిజశ్లోకమిళిత బహులాశార ||

తోటకము॥ నరకాసురకాయవినాశనధ | ర్మరతానిరతామర రా
జసమా | దరణాశరణాగతకల్పకస | త్కరుణావరుణాలయకమ్రగుణా॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమన్నేధా దక్షిణామూర్త్యప్తమూర్తి దా
క్షిణ్యాసులబ్ధ కవితాసార సుభద్రదాంబికా పిచ్చ
యామాత్య కుమారతురగాన్వయపయ
స్సాగరాభోగ తారాజార వేంకటక
విధీరప్రణీతంబైన నిర్వచన భగీర
థోపాఖ్యానంబను నుహాప్ర
బంధంబునందు చతుర్థా
శ్వాసమా సంపూర్ణ
ము.

